

MUSIIKIN PERUSTEIDEN UUDET TUULET

**Yleisten aineiden opetuksen kehitys
Tampereen konservatoriossa**

Katja Jokinen

Suvi Viertola

Opinnäytetyö
Lokakuu 2013
Musiiikin koulutusohjelma
Musiikkipedagogin
suuntautumisvaihtoehto

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Musiikin koulutusohjelma
Musiikkipedagogin suuntautumisvaihtoehto

JOKINEN, KATJA & VIERTOLA, SUVI:

Musiikin perusteiden uudet tuulet
Yleisten aineiden opetuksen kehitys Tampereen konservatoriossa

Opinnäytetyö 60 sivua, joista liitteitä 9 sivua
Lokakuu 2013

Opinnäytetyössämme tarkastellaan yleisten aineiden kehitystä musiikin perusteiksi Tampereen konservatoriossa. Tutkimme aihetta perehtymällä Tampereen konservatorion historiikkiin vuosilta 1931–2001 ja opetussuunnitelmiin vuosilta 1996, 2004 ja 2010. Työskentelimme itse Tampereen konservatoriossa musiikin perusteiden opettajina opetusharjoittelun puitteissa vuosina 2009–2013, jolloin pääsimme tutustumaan talon tapoihin ja musiikin perusteiden opetuksen nykytilaan. Tampereen konservatoriossa panostetaan teknologian käyttöön musiikin perusteiden opetuksessa, ja sen vuoksi valitsimme aiheen osaksi opinnäytetyötämme. Halusimme selvittää kyselyn avulla Tampereen konservatorion opettajien ja Tampereen ammattikorkeakoulun musiikkipedagogiopiskelijoiden kokemuksia heidän omista musiikkiopisto-opinnoistaan ja käsityksiä nykyisen musiikin perusteiden opiskelusta. Lisäksi halusimme tutkia, pidetäänkö musiikin perusteiden opetusta edelleen tarpeellisena erillisenä aineena. Tavoitteemme oli muistuttaa musiikin perusteiden opiskelun tärkeydestä ja osoittaa, että musiikin perusteiden opiskelu ei ole samanlaista kuin aikanaan oli yleisten aineiden opiskelu.

Tampereen konservatorion historiikin, opetussuunnitelmien ja musiikkipedagogikoulutuksessa omaksumiemme opetusmetodien perusteella voidaan todeta, että uudet tuulet puhaltavat musiikin perusteiden opetuksessa. Kyselymme tuloksista selviää, että yli puolet kaikista vastanneista oli sitä mieltä, että musiikin perusteiden opetus on kehittynyt parempaan suuntaan heidän omista musiikkiopistoajoistaan. Lähes kaikki vastaajat olivat myös sitä mieltä, että musiikin perusteet tulee säilyttää ryhmäopetuksena soitotuntien rinnalla.

Opinnäytetyökyselymme perusteella voidaan todeta, että musiikin perusteiden opettajien ja instrumenttiopettajien välistä yhteistyötä kannattaa lisätä. Näin saadaan lisättyä opettajien molemminpuolista tietämystä opetuksen sisällöistä ja tavoitteista sekä opetusmenetelmistä. Lisäämällä keskustelua osapuolten välillä saadaan aikaan uusia kehitysideoita, oikaistaan pinttyneitä mielikuvia ja vääriä oletuksia. Molemmat osapuolet hyötyvät yhteistyöstä.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree programme in Music
Option of Music Pedagogue

JOKINEN, KATJA & VIERTOLA, SUVI:
The New Winds of Teaching Music Theory
The Development of Teaching Common Studies in Tampere Conservatoire

Bachelor's thesis 60 pages, appendices 9 pages
October 2013

The objective of this thesis was to examine the development of teaching music theory at Tampere Conservatoire. The development was studied by analysing the history of teaching general studies at Tampere Conservatoire and comparing the curricula of the institute from 1996, 2004 and 2010. We taught music theory at Tampere Conservatoire during our studies in music education at Tampere University of Applied Sciences. During those four years, 2009-2013, we became acquainted with the way these subjects are taught today. Using new technology in teaching music theory has been emphasized at Tampere Conservatoire. That is why we chose technology as one of our subjects in this study. This thesis also included a questionnaire for the teachers of Tampere Conservatoire and the music education students of Tampere University of Applied Sciences. We used the questionnaire to find out their attitudes and mental images concerning music theory studies today and in their own studying times.

The purpose of this thesis was to remind people of the importance of music theory and to show that the methods of teaching it have been transformed with the years. The majority of the answerers' of the questionnaire believed that the teaching of music theory has improved since their own music school studies. The findings indicated also that according to the answerers music theory should still be taught in groups. The cooperation between music theory teachers and instrument teachers should be more active. This could reduce misunderstandings, create new ideas and add knowledge about the contents and objectives of the courses.

Key words: music theory, common studies, teaching, development, tampere conservatoire.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	YLEISTEN AINEIDEN OPETUKSEN KEHITYS TAMPEREEN KONSERVATORIOSSA.....	8
2.1	Yleisten aineiden opetuksen historia	8
2.1.1	Yleisten aineiden opetus Tampereella ennen musiikkiopiston perustamista	8
2.1.2	Tampereen musiikkiopiston aika	9
2.1.3	Tampereen musiikkiopistosta Tampereen konservatorioksi.....	11
2.1.4	Yleisten aineiden opettajista ja opetusmenetelmistä.....	13
2.2	Yleisten aineiden kehitys opetussuunnitelmien pohjalta	15
2.2.1	Vuoden 1996 Tampereen konservatorion opetussuunnitelma	15
2.2.2	Vuoden 2004 Tampereen konservatorion opetussuunnitelma	17
2.2.3	Vuoden 2010 Tampereen konservatorion opetussuunnitelma	21
2.2.4	Yhteenveto opetussuunnitelmista	22
2.3	Musiikin perusteiden nykysuunta	23
2.3.1	Omia kokemuksiamme musiikin perusteista	24
3	TEKNOLOGIAN VAIKUTUS MUSIIKIN PERUSTEIDEN OPETUKSEEN.....	27
3.1	Teknologian käyttöönotto	27
3.2	Musiikkikasvatusteknologinen oppimisympäristö	28
3.2.1	Omia kokemuksiamme teknologiasta musiikin opettamisessa	29
3.3	Musiikin etäopetus	30
4	KYSELY	32
4.1	Tutkimuksen lähtökohdat	32
4.2	Toteutus	32
4.2.1	Kyselyiden sisällöt	33
4.3	Tulokset	34
4.3.1	Musiikinteoriapedagogi- ja musiikinohjaajaopiskelijoiden vastaukset	35
4.3.2	Mupe-opettajien vastaukset.....	37
4.3.3	Instrumenttipedagogiopiskelijoiden vastaukset	40
4.3.4	Instrumenttiopettajien vastaukset.....	43
5	POHDINTA.....	47
	LÄHTEET.....	50
	LIITTEET	52
	Liite 1. Saatekirje	52
	Liite 2. Kysely musiikinteoriapedagogi- ja ohjaajaopiskelijoille.....	53
	Liite 3. Kysely mupeopettajille	55

Liite 4. Kysely instrumenttipedagogiopiskelijoille	57
Liite 5. Kysely instrumenttiopettajille	59

1 JOHDANTO

Monien kokemus tai mielikuva musiikin teorian opiskelusta on, että tunneilla vain istutaan hiljaa opettajan luennointia kuunnellen ja tehtäviä tehden. Aiheet koetaan vaikeiksi ja raskaiksi, minkä vuoksi tunnit tuntuvat puuduttavilta. Ajatellaan myös, että yleiset aineet, eli teoria, säveltapailu, yleinen musiikkitieto ja harmoniaoppi, ovat itsenäisiä kokonaisuuksia, jotka eivät juuri liity toisiinsa eivätkä varsinkaan instrumenttiopintoihin millään tavalla. Opiskeltujen aineiden yhteys käytäntöön jää usein epäselväksi. Tämän vuoksi teorian opiskelu on monille epämieluisaa. Monet ovat jopa sitä mieltä, että musiikin perusteiden opetusta erillisenä aineena ei enää tarvita.

Itse olemme aloittaneet teorian opinnot omissa musiikkioppilaitoksissamme vuonna 2000, ja myös tuolloin teoria jakautui erillisiin aineisiin. Niiden yhteyttä toisiinsa ja käytännön musisointiin oli lapsena hankala käsittää, vaikka opetetut aiheet kiinnostivatkin meitä. Rytmien lukeminen ja laulaminen olivat tuntien kohokohtia, koska tunnit sisälsivät muuten hyvin vähän toiminnallisia osuuksia.

Aloittaessamme musiikinteoriapedagogin suuntautumisvaihtoehdon opinnot Tampereen ammattikorkeakoulussa (silloisessa Pirkanmaan ammattikorkeakoulussa), saimme heti opetettavaksemme harjoitteluryhmiä Tampereen konservatoriosta. Huomasimme pian, että musiikin teorian opetus on viime vuosien aikana muuttunut radikaalisti. Suuri muutos sinänsä oli jo se, että teoria-sanaa ei kurssien yhteydessä käytetty enää laisinkaan, vaan teoria-aineet oli nimetty musiikin perusteiksi. Tämä tarkoitti myös sitä, että eri osa-alueita, kuten teoriaa, säveltapailua ja historiaa opetettiin kaikkia yhdellä ja samalla tunnilla. Yleisiä aineita ei siis enää eriytetty toisistaan, vaan ne pyrittiin luontevasti yhdistämään toisiinsa.

Myös opetusmenetelmät olivat kokeneet muutoksen. Lapsia ja nuoria ei enää istutettu penkissä koko tuntia tehtäviä tehden, vaan uudeksi suunnaksi oli tullut toiminnallisuus ja käytännön oppiminen. Muutos näkyi esimerkiksi virikkeellisenä oppimisympäristönä, johon oli hankittu paljon soittimia ja opetusta tehostavia laitteita.

Opinnäytetyömme tarkoitus on kuvata mupen, eli musiikin perusteiden, opetuksen kehitystä ja nykytilaa. Valitsimme Tampereen konservatorion tutkimuskohteeksemme, sillä

olemme päässeet tutustumaan musiikkiopiston nykytilaan opetustehtäviemme kautta vuosina 2009–2013. Tampereen konservatoriossa on korkea laatutaso, ja se toimii edelläkävijänä musiikin opettamiseen liittyvissä uudistuksissa. Kehitystä tutkittiin perehtymällä yleisten aineiden opetuksen historiaan Tampereen konservatoriossa ja vertailemalla samaisen oppilaitoksen opetussuunnitelmia 1990-luvulta nykypäivään. Tampereen konservatoriossa on panostettu teknologian hyödyntämiseen musiikinopetuksessa, ja sen vuoksi valitsimme aiheen osaksi opinnäytetyötämme. Lisäksi halusimme selvittää kyselyn avulla, millaisia mielikuvia eri tahoilla, kuten Tampereen konservatorion instrumentti- ja musiikin perusteiden opettajilla sekä Tampereen ammattikorkeakoulun musiikkipedagogiopiskelijoilla, on musiikin perusteiden opetuksesta ja sen tarpeellisuudesta. Rajasimme kyselyn näihin tahoihin, koska esimerkiksi koko Pirkanmaan musiikkioppilaitokset kattava kysely olisi ollut liian laaja meidän toteutettavaksemme. Kyselystä saamiemme vastausten avulla voimme kehittää opetusta yhä toimivampaan suuntaan.

Opinnäytetyömme tavoite on kertoa musiikin perusteiden uusista tuulista ja osoittaa musiikin perusteiden opetuksen kehittyneen monella eri tapaa viime vuosien aikana. Tavoitteemme on myös herättää ihmiset ajattelemaan musiikin perusteiden hyödyllisyyttä. Toivomme, että voisimme muuttaa edes muutaman ihmisen käsitystä musiikin perusteiden opiskelusta positiivisempaan suuntaan.

2 YLEISTEN AINEIDEN OPETUKSEN KEHITYS TAMPEREEN KONSERVATORIOSSA

2.1 Yleisten aineiden opetuksen historia

Mari Koppinen on kirjoittanut historiikin *Tampereen konservatorio 1931–2001* (2001), jossa tehdään katsaus Tampereen konservatorion 70-vuotiseen historiaan. Lisäksi kirjassa tarkastellaan musiikkielämää Tampereella ennen musiikkiopistoa. Koppinen (2001, 7) toteaa, että on sääli, ettei musiikkiopiston alkuvaiheista ole kirjoitettu aiemmin, sillä aineistosta on jäljellä noilta ajoilta enää vain muutama asiakirja, valokuva ja lehtiartikkeli. Tarkastelemalla historiikin avulla yleisten aineiden opetuksen historiaa Tampereen konservatoriossa ja ennen sen syntyä, saamme perspektiiviä nykypäivän tilanteeseen. Kirjassaan Koppinen (2001, 83) pohtii yleisten aineiden opetuksen olevan lähitulevaisuudessa suuren murroksen edessä. Hän uumoilee, että varsinkin tietotekniikalla tulee olemaan osuutensa tulevaisuuden opetuksessa (Koppinen 2001, 83). Historiikin kirjoittamisesta on kulunut 12 vuotta, joten opinnäytetyössämme pystymme jo antamaan vastauksia näihin Koppisen arveluihin yleisten aineiden opetuksen tulevaisuudesta.

2.1.1 Yleisten aineiden opetus Tampereella ennen musiikkiopiston perustamista

1900-luvun alussa Tampereelta löytyi kyllä musiikin harrastajia, mutta opetus oli lähinnä koulujen ja yksityisten soitonopettajien varassa. Tampereella oli jonkin verran orkesteritoimintaa ja varsinkin kuoroharrastus oli aktiivista. Musiikkielämä oli kuitenkin tuohon aikaan hyvin pienimuotoista. Tärkeä askel musiikin opetuksen kannalta otettiin Tampereella vuonna 1917, jolloin kapellimestari Ilmari Veneskoski ja hänen vaimonsa Gerda Veneskoski perustivat Tampereen musiikkikoulun. (Koppinen 2001, 9.)

Koulussa oli ensimmäisellä lukukaudella 113 oppilasta ja 7 opettajaa. Teoriaa opettivat Ilmari Veneskoski viulun- ja yhteissoiton ohella ja Aarne Wegelius urkujen- ja pianonsoiton ohella. Koska koululle ei tiettävästi missään vaiheessa hankittu omia tiloja, opetus tapahtui opettajien kotona. Tampereen musiikkikoulun toiminta alkoi hiipua vuonna 1920, kun sen perustajat lähtivät laajalle konserttikiertueelle. Koululla ei ollut johtokuntaa eikä ylläpitäjäyhteisöä, joten se oli hyvin riippuvainen Veneskoskista. Musiikkikou-

lun toiminta loppui kokonaan vuonna 1924, kun Ilmari ja Gerda Veneskoski muuttivat Helsinkiin. Vaikka Tampereen musiikkikoulun toiminta jäi melko lyhyeksi, oli sillä kuitenkin suuri merkitys Tampereen musiikkielämään. (Koppinen 2001, 9–10.)

Vuonna 1926 Tampereelle perustettiin Tampereen kansankonservatorio, jonka periaatteena oli antaa opetusta kaikille ikään ja taitoihin katsomatta vähäistä maksua vastaan. Tarkoituksena ei ollut kouluttaa ammattilaisia, vaan tukea musiikin harrastamista. Kansankonservatorio sai kuitenkin osakseen kritiikkiä, sillä sen opetusta ei nähty kovin tasokkaana. Sen heikkouksina pidettiin osittain epäpätevää opettajakuntaa ja yksipuolista opetustarjontaa. Myös oppilaitoksen rakennetta ja hallintoa kritisoiitiin. Yleisten aineiden opetuksesta ei löydy edes mainintaa ja muutenkin oppilaat saivat opetusta vain 15 minuuttia kerrallaan. Kansankonservatorio sai kilpailla oppilaista vuonna 1931 perustetun Tampereen musiikkiopiston kanssa ja sen toiminta hiipuikin tuntuvasti 1930-luvulla. Tampereen kansankonservatorion kohtaloksi koituivat lopulta sotavuodet 1939–1944. Vaikka kansankonservatorio saikin osakseen kritiikkiä, se teki silti tärkeää pioneerityötä tamperelaisen musiikinopetuksen saralla. (Koppinen 2001, 10–12.)

2.1.2 Tampereen musiikkiopiston aika

Vuonna 1931 perustettiin Tampereen musiikkiopisto, joka nykypäivänä tunnetaan Tampereen konservatoriona. Perustajaryhmä koostui soitonopettajista, jotka eivät olleet tyytyväisiä Tampereen kansankonservatorion tasoon. He halusivat perustaa musiikkioppilaitoksen, jossa annetaan ammattimaista ja monipuolista opetusta. Opettajista huomattavan moni oli kansankonservatorion opettajia. (Koppinen 2001, 12.)

Tampereen musiikkiopisto teki selväksi eronsa Tampereen kansankonservatorioon ilmoittaen olevansa näistä kahdesta ainoa, jolla on täydellinen konservatorion opetussuunnitelma. Samalla haluttiin alleviivata, että Tampereen musiikkiopiston päästötodistusvaatimukset olivat aivan samat, kuin esimerkiksi Helsingin suuressa konservatoriossa. Uuden musiikkiopiston tavoitteena oli mahdollisimman monipuolinen opetus. Niinpä opetusohjelma oli jo ensimmäisenä lukukautena laaja. Yleisten aineiden osalta opetusohjelmaan kuuluivat yleinen musiikkioppi ja analyysi, kenraalibasso, sävelentapaaaminen ja diktaatti sekä musiikin historia. (Koppinen 2001, 13.)

Käytännössä ensimmäisenä lukuvuonna opetettiin vain teoriaa. Tämä nimitys piti kuitenkin sisällään säveltapailua, yleistä musiikkioppia ja analyysiä. Säveltapailun opetus jaettiin harjoitustehtäviin, prima vistaan ja diktaattiin. Seuraavien vuosien aikana yleisten aineiden opetukseen liitettiin kenraalibasson kirjoitus ja soitto, soinnutus ja musiikin historia. (Koppinen 2001, 74.)

Yleiset aineet eivät kuitenkaan olleet alkuaikana pakollisia kaikille Tampereen musiikkiopiston oppilaille. Opistossa oli kolme eri osastoa: vakinaiset, ylimääräiset ja alkeiskoulun oppilaat. Alkeiskouluun otettiin yli 7-vuotiaita oppilaita, jotka opiskelivat vain yhtä ainetta eli soittoa. Ylimääräisiksi oppilaita pääsivät hieman vanhemmat oppilaat, ja hekin opiskelivat vain yhtä ainetta. Vakinaiset oppilaat opiskelivat omien instrumenttiopintojensa lisäksi kaikkia opiston ohjelmaan kuuluvia pakollisia aineita. Näitä olivat yleiset aineet, yhteissoitto ja kuorolaulu. Vakinaiset oppilaat maksoivat myös suurinta lukukausimaksua. Oppilaista vain murto-osa oli vakinaisia opiskelijoita. Esimerkiksi lukukauden 1938–1939 päättyessä Tampereen musiikkiopistossa oli 122 oppilasta, joista vain seitsemän oli vakinaisia oppilaita. Vuonna 1948 yleisten aineiden opetus osoitettiin koskemaan myös alle 15-vuotiaita oppilaita eli alkeiskoululaisia. Opetukseen osallistuminen oli heille kuitenkin vapaaehtoista ja maksutonta. Kovin moni ei tilaisuudesta huolimatta osallistunut opetukseen. Osanottajamäärät lisääntyivät seuraavana lukuvuonna, kun rehtori Mauno Suomi muistutti oppilaita teoria-aineiden hyödyllisyydestä. (Koppinen 2001, 14–18, 75.)

Opetustilojen puutteella oli varmasti vaikutuksensa myös yleisten aineiden opetukseen. Vuoteen 1950 saakka Tampereen musiikkiopistolla oli käytössään vain yksi vuokrattu luokkahuone, jossa pidettiin kaikki ryhmäopetus sekä orkesterisoitto. Koko orkesteri ei edes mahtunut tilaan kerralla. Soitonopetus annettiin pääasiassa opettajien kotona. Rahanpuute oli suuri ongelma varsinkin alkuvaiheessa. Vuonna 1939 alkanut talvisota keskeytti lukukauden, mutta seuraavana syksynä musiikkiopisto aloitti opetuksen innokkaasti uudelleen. Tilannetta helpotti vastamyönnetty valtionapu sekä kasvaneet avustukset Tampereen kaupungilta. Sota-aikana opetettavien aineiden määrää jouduttiin vähentämään. Myös yleisten aineiden opetus heikkeni, sillä monet opettajat määrättiin sotaväkeen. (Koppinen 2001, 16–19.)

Sotavuosien jälkeen, ja jo niiden aikanakin, Tampereen musiikkiopiston oppilasmäärä alkoi kasvaa kiihtyvällä vauhdilla. Ensimmäisenä lukukautena vuonna 1931 oppilaita

oli 70, vuonna 1939 heitä oli 122 ja vuonna 1948 oppilasmäärä oli kasvanut jo 420:een. Tästä kymmenen vuoden kuluttua, vuonna 1958, rikottiin tuhannen oppilaan raja. Tampereen musiikkiopistosta oli näin tullut Suomen suurin musiikkioppilaitos. Opiston tilanne oli tilojen suhteen hieman parantunut. Sillä oli käytössään jo yhdeksän huonetta. Silti kolmasosa opetuksesta tapahtui edelleen opettajien kotona. (Koppinen 2001, 20–23.)

Alusta asti Tampereen musiikkiopistoa johtanut Mauno Suomi menehtyi 17.12.1955. Sen jälkeen väliaikaiseksi johtajaksi nimettiin jo aiemmin varajohtajana toiminut Paavo Salmi. Kasvun aikakautena musiikkiopisto ajautui sivuraiteille alkuperäisestä tavoitteestaan eli ammattiin tähtäävästä monipuolisesta koulutuksesta. Vakinaisten oppilaiden ja samalla yleisten aineiden opetuksen määrä oli pudonnut minimiin. Useimpien oppilaiden teorianopetus oli heidän omien soitonopettajiensa varassa. Salmi olisi halunnut kehittää musiikkiopiston toimintaa monipuolistamalla opetussuunnitelmaa. Tavoitteena oli, että teoriaa alettaisiin opettaa kaikille opiston oppilaille. Tavoitteiden saavuttamiseksi musiikkiopisto olisi kuitenkin kipeästi tarvinnut oman talon. Lopulta vuonna 1957 Tampereen musiikkiopiston johtoon valittiin Eero Nallinmaa, joka teki kehitys- ja talohaaveista totta. (Koppinen 2001, 22–24, 74.)

2.1.3 Tampereen musiikkiopistosta Tampereen konservatorioksi

Vuosina 1957–1980, jolloin Eero Nallinmaa toimi Tampereen musiikkiopiston johtajana, tapahtui monia muutoksia. Oppilasmäärää oli pakko alkaa karsia. Heikosti edenneitä, jo musiikkiopistossa opiskelevia oppilaita jätettiin ovien ulkopuolelle. 1960-luvun puolivälissä oppilaita alettiin karsia koulutodistusten ja pääsykokeiden avulla. Osastojako uudistettiin niin, että ylimääräisten oppilaiden ryhmä hävisi kokonaan. Jäljelle jäivät nuoriso-osasto, eli konservatorio-osasto, sekä jatko-opinto-osasto. Uusi linjapäätös oli, että Tampereen musiikkiopisto alkaa keskittyä enemmän ammattikoulutukseen. (Koppinen 2001, 24–28.)

Heti vuonna 1957, Nallinmaan aloittaessa rehtorinkautensa, lisättiin opetusohjelmaan uusi teoriakurssi, jossa käsiteltiin nykymusiikkia. Nykymusiikkikurssi oli ensimmäinen lajissaan koko Suomessa. Lukuvuonna 1958–1959 yleiset aineet olivat pakollisia kaikille, paitsi lausunnan ja plastiikan opiskelijoille. Käytännössä opetusta ei kuitenkaan pys-

tytty toteuttamaan runsaalle tuhannelle oppilaalle. Teorian peruskurssin suorittamista varten pystyttiin perustamaan vain neljä luokkaa. Musiikkiopistolta ei löytynyt tarpeeksi opettajia eikä luokkatiloja. (Koppinen 2001, 76.)

Tampereen musiikkiopistossa alkoi varsinainen teorianopetuksen kultakausi vuonna 1959, jolloin Yrjö Oksala alkoi opettaa musiikin teoriaa. Häntä pidetään merkittävänä teorianopettajana, sillä hän kehitti uusia opetusmenetelmiä, kirjoitti monia teorian oppikirjoja ja kehitti niin kutsutun akustisen harmonin, jolla pystyi havainnollistamaan eri viritysjärjestelmiä. (Koppinen 2001, 76.)

Koppinen (2001) mainitsee kirjassaan kolme syytä teorianopetuksen lisäämiseen Tampereen musiikkiopistossa. Ensimmäinen ja tärkein syy oli Tampereen musiikkiopiston ja Sibelius-Akatemian välinen yhteistutkintojärjestelmä, jonka seurauksena opintovaatimukset yhdenmukaistettiin vuonna 1963. Tämä tarkoitti Tampereen musiikkiopistossa teoria-aineiden tuntimäärien lisäämistä. Toinen syy oli rehtori Eero Nallinmaan pyrkimys tehdä musiikkiopistosta musiikkiakatemia, johon tulisi musiikkipedagoginen tutkimuslaitos. Teorianopetuksen tarkoitus oli kohottaa musiikkiopiston asemaa. Kolmas syy oli liian suuri oppilasmäärä. Kaikkien oppilaiden oli suoritettava teorian peruskurssi kolmen lukuvuoden kuluessa. Tämä vaatimus karsi oppilaita tehokkaasti. (Koppinen 2001, 76.)

Kaikkia teorian yliasema ei miellyttänyt. Monet musiikkiopiston opettajat kritisoivat tätä linjaa, jopa osa yleisten aineiden opettajistakin. Yksi näistä oli Matti Vihtonen, joka kirjoitti vuonna 1965 Tampereen Uutiset -lehteen: ”Minä olen sitä mieltä, että teorian pitäisi palvella musiikkia eikä olla itsetarkoitus.” Oli selvää, että näin suuri, koko opiston opetukselliseen suuntaan vaikuttava muutos herätti myös vastustusta. Toisaalta teoriasuuntautumisen ansiosta Tampereen musiikkiopiston maine parani ja arvostus kasvoi. Teorianopetuksen ja -tutkintojen tasoa pidettiin erittäin hyvänä. (Koppinen 2001, 76–78.) Koppinen (2001) kuvaa muutoksen merkittävyyttä vertailemalla eri vuosien yleisten aineiden opetuksen määrää:

Kun vuonna 1955 yleisiä aineita opetettiin yhteensä 7 tuntia viikossa, vuonna 1956 12 tuntia viikossa, vuonna 1957 15 tuntia viikossa ja vuonna 1958 18 tuntia viikossa, on pelkästään 1950-luvun lopussa tapahtunut muutos tuntimäärissä huomattava. Se ei ole kuitenkaan mitään verrattuna 1960-luvulla tapahtuneeseen muutokseen: vuonna 1969 yleisiä aineita

opetettiin yhteensä 61 tuntia viikossa. Tietenkin tuntien määrän lisäämiseen vaikutti myös kasvava oppilasmäärä. (Koppinen 2001, 78.)

Uuteen omaan taloon päästiin muuttamaan 19.8.1974, ja näin päättyi musiikkiopiston 43 vuotta kestänyt vuokralaisaika. Opistotalon vihkiäiset pidettiin helmikuussa 1975. Nyt opiskelijoiden määrää ei rajoittanut enää niinkään tilanpuute, vaan pula opettajista. Opisto oli saanut opettajankoulutusoikeudet vuonna 1972, ja nyt kun oma talo oli valmis, pystyttiin ammattikoulutusta laajentamaan. Tampereen musiikkiopisto muuttui Tampereen konservatorioksi 1.6.1978, kun opetusministeriö hyväksyi oppilaitoksen työohjelman. Suomeen oli ryhdytty luomaan konservatoriojärjestelmää, jonka pohjana oli uusi asetus musiikkioppilaitosten valtionavusta. Tampereen musiikkiopisto liittyi järjestelmään ensimmäisten joukossa. (Koppinen 2001, 34, 41–43.)

Seuraavat suuremmat muutokset yleisten aineiden osalta tapahtuivat 1990-luvulla. Neikin liittyivät tosin lähinnä ammatilliseen koulutukseen. Vuonna 1997 Tampereen konservatoriosta tuli osa Pirkanmaan ammattikorkeakoulua. Tämän myötä ainevalikoima kasvoi. 2000-luvulle tultaessa perinteisten aineiden rinnalle oli tullut esimerkiksi jazz-historiaa ja -teoriaa sekä musiikin tietotekniikkaa. (Koppinen 2001, 78.)

2.1.4 Yleisten aineiden opettajista ja opetusmenetelmistä

Tampereen konservatorion historiassa yleisten aineiden opettajia on ollut kymmeniä. Musiikin teoria on asia, joka ei sisällöltään ja perusteiltaan muutu vuosien saatossa, mutta opetustavat ovat varmasti muuttuneet suurestikin. Kaikilla opettajilla on oma taustansa, persoonansa ja opetustyylinsä. Toki myös eri aikoina vallalla olleet kasvatus- ja oppimiskäsitykset ovat vaikuttaneet opettajien opetusmenetelmiin. Lähes kaikilla opettajilla oli taustalla muusikon ura tai ainakin vahva hallinta jostakin instrumentista. Musiikkiopiston alkuvuosina melkein kaikki yleisten aineiden opettajat opettivat myös solistisia aineita. Viime vuosikymmeninä huomattavan montaa Tampereen konservatorion ja musiikkiopiston yleisten aineiden opettajaa on yhdistänyt säveltäminen. (Koppinen 2001, 78.)

Yhtenä kaikkein legendaarisimpana yleisten aineiden opettajana pidetään Yrjö Oksalaa. Hän aloitti kontrabassonsoitonopettajana Tampereen musiikkiopistossa vuonna 1954.

Teoreettisten aineiden pääopettajaksi hänet nimettiin vuonna 1962, ja eläkkeelle hän jäi vuonna 1982. Oksalaa pidettiin arvostettuna teoreetikkona, mutta erikoista oli se, ettei hänellä ollut minkäänlaista teoreettista koulutusta. Oksalaa pidettiin täysin itseoppineena. Oksala kehitteli jatkuvasti uusia opetusmetodeja ja kokeili niitä tunneillaan. Kokeilujensa perusteella hän julkaisi harjoitusvihkoja, joissa harjoiteltiin musiikin perusasioita, kuten nuottien nimiä, sointuja, asteikkoja ja intervaleja hyvin perusteellisesti. Harjoituksia tehtiin niin kauan, että ne menivät oikein ja opetettava asia jäi varmasti mieleen. Oksalan vanhat oppilaat muistelevat, että opettaja jakoi mielipiteet. Osaa Oksala itketti, osaa taas innosti. Tunneilla ei välttämättä aina ollut niin mukavaa, mutta asiat tuli ainakin opittua perusteellisesti. (Koppinen 2001, 79–81.)

Yleisten aineiden opetusmenetelmiä käsittelevässä osiossa Koppinen (2001) on haastatellut sen hetkisiä Tampereen konservatorion teorianopettajia ja kysellyt heidän kokemuksiaan ja muistojaan omista musiikkiopistoajoista. Teorianopetuksen muistellaan olleen 1960–1970-luvuilla hyvin tehtäväpainotteista. Opetusta oli 90 minuuttia viikossa ja koko tuo aika käytettiin tehtävien tekemiseen. Silti niitä jäi myös kotiin tehtäväksi. Tunneilla ei soitettu, laulettu tai kuunneltu musiikkia. Teoria-aineiden yhteys musisointiin saattoi oppilaista tuntua hyvinkin kaukaiselta. Säveltapailutunneilla taas jokainen joutui laulamaan yksin muiden edessä. Opetus painottui melodioihin eikä rytmejä opeteltu erikseen. Nykyään musiikin havainnointi on kokonaisvaltaisempaa. Musiikista pyritään hahmottamaan muutakin kuin melodia. Elmukuuntelu, eli sointujen ja melodioiden tunnistaminen levyiltä, ”elävästä musiikista”, otettiin käyttöön 1990-luvun lopulla. Nykyisin yhteys musiikin teorian ja käytännön musisoinnin välille koetetaan tuoda selvemmin esiin. (Koppinen 2001, 81–82.)

Tenttijärjestelmätkin ovat muuttuneet vuosikymmenien saatossa. Tampereen konservatorio on perinteisesti mielletty hyvin tenttikeskiseksi oppilaitokseksi. Yrjö Oksalan aikaan arvosana riippui usein tenttisuorituksen nopeudesta. Esimerkiksi kenraalibasson soittotentissä ”numero määräytyi sen mukaan, kuinka nopeasti ja virheettömästi tehtävät soitettiin”. Yleisten aineiden tentit suoritettiin tuohon aikaan usein suullisina niissäkin aineissa, joissa ne olisi voitu tehdä kirjallisesti. Nykypäivänä suullista tenttiä käytetään vain säveltapailussa. Tenttejä ei myöskään ole niin paljon kuin ennen, sillä niitä korvataan esimerkiksi arvioitavilla harjoituksilla. (Koppinen 2001, 83.)

2.2 Yleisten aineiden kehitys opetussuunnitelmien pohjalta

Tutkimme, mitä taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelmat vuosilta 1996, 2004 ja 2010 sisältävät ja miten ne eroavat toisistaan musiikin perusteiden osalta Tampereen konservatoriossa. Opetussuunnitelmat perustuvat opetushallituksen määrittämiin taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteisiin. Opetussuunnitelman perusteiden pohjalta kukin musiikkiopisto laatii koulukoh- taisen opetussuunnitelmansa. Opetushallitus vahvisti viimeisimmät taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet muun muassa musiikkiin ja tanssiin vuonna 2002 (Opetushallitus 2002).

2.2.1 Vuoden 1996 Tampereen konservatorion opetussuunnitelma

Vuoden 1996 opetussuunnitelma on tiivis ja suoralinjainen. Musiikin perusasteen opetuksen tavoitteet tiivistyvät yhteen lauseeseen: ”Musiikin perusasteen opetuksen tavoitteena on kehittää monipuolisesti oppilaan musiikillisia perusvalmiuksia ja rakentaa hänen musiikillista yleissivistystään” (Tampereen konservatorion opetussuunnitelma 1996, luku 2.1).

Opetussuunnitelman luvussa 2.1.6 *Yleiset aineet* keskitytään teoria-aineiden opetukseen musiikkiopiston perusasteella. Tuolloin ei vielä puhuttu musiikin perusteista, vaan musiikinteorian osa-alueita kutsuttiin yleisiksi aineiksi. Yleisiä aineita olivat säveltäminen, musiikinteoria sekä yleinen musiikkitieto. Tähän perusasteen yleisten aineiden oppimäärän suorittamiseen oppilas voi käyttää enintään niin monta lukuvuotta kuin hänellä on käytettävissään perusasteen opintoihin solistisessa pääaineessa. (Tampereen konservatorion opetussuunnitelma 1996, luku 2.1.6.)

Opetussuunnitelman mukaan yleisten aineiden opiskelu aloitetaan samaan aikaan pääai- neen opiskelun kanssa. Opetus toteutetaan 45–90 minuutin pituisina ryhmätunteina. Välivuotia ei pidetä, jotta opetus jatkuu katkeamattomana. Katkeamattomuus mahdollistaa opettajalle erilaisten pedagogisten keinojen käytön ja opettavien asioiden ryhmittelyn aihealueiden mukaan. Näin opettaja voi toteuttaa opetuksen itselleen mielek- kääksi katsomallaan tavalla, kuten periodiopetuksena, eriyttävänä opetuksena tai erilais-

ten projektien muodossa. (Tampereen konservatorion opetussuunnitelma 1996, luku 2.1.6.)

Yleisten aineiden opetuksen tavoitteista sanotaan seuraavaa:

Yleisten aineiden opetuksen tavoitteena on perehdyttää oppilas musiikin perusteisiin, kehittää hänen sävelkorvaansa, musiikinteorian tuntemusta, musiikin hahmottamiskykyä ja rakentaa hänen musiikillista yleissivistystään. (Tampereen konservatorion opetussuunnitelma 1996, luku 2.1.6)

Opetussuunnitelmassa mainitaan myös, että opetukseen saavat osallistua yleisten aineiden opettajien lisäksi solististen aineiden ja tanssin opettajat (Tampereen konservatorion opetussuunnitelma 1996, luku 2.1.6). Arvioinnista mainitaan vain sen verran, että yleisten aineiden opettaja antaa vuosittain oppilaalle suullisen palautteen edistymisestä vuosinäytteen perusteella (Tampereen konservatorion opetussuunnitelma 1996, luku 2.1.8). Yleisten aineiden kurssisuoritukset arvioidaan asteikolla 1–5. Saadaksean musiikkiopiston perusasteen päättötodistuksen, oppilaan on suoritettava kaikki pääaineen peruskurssit sekä säveltapailun, musiikinteorian ja yleisen musiikkitiedon peruskurssit. Lisäksi hänen on osallistuttava yhteismusisointiin. (Tampereen konservatorion opetussuunnitelma 1996, luku 2.1.9.)

Vuoden 1996 Tampereen konservatorion opetussuunnitelman kuudennessa luvussa käsitellään musiikkiopistoasteen opetusta.

Musiikkiopistoasteen opetuksen tavoitteena on syventää ja laajentaa perusasteella opittuja tietoja ja taitoja. Tavoitteena on antaa oppilaalle valmiudet musiikin ammattiopintojen aloittamiseen tai opistoasteen jälkeen jatkuvaan omaehtoiseen ja rikkaaseen musiikin harrastamiseen. Musiikkiopistoasteen opetus rakentuu perusasteen opetukselle ja on sen luonteva jatke. (Tampereen konservatorion opetussuunnitelma 1996, luku 6.1.)

Musiikkiopistoasteen oppimäärään kuuluvat kurssit suoritetaan pääsääntöisesti neljässä vuodessa ja yleisten aineiden osalta se tarkoittaa säveltapailu I:n, musiikinteoria I:n, harmoniaopin ja yleisen musiikkitiedon I:n kursseja. Opetusta on 90 minuuttia viikossa. Kurssit voidaan opettaa myös periodeina. (Tampereen konservatorion opetussuunnitelma 1996, luku 6.1.6.)

Saadakseen musiikkiopiston päättötodistuksen oppilaan on suoritettava pääaineen I kurssi sekä yleisistä aineista säveltapailun I kurssi ja musiikinteorian I kurssi. Harmoniaopin kurssista ja yleisen musiikkitiedon I kurssista on oltava suoritettuna toinen. Lisäksi oppilaan on osallistuttava yhteismusisointiin. Yleisten aineiden kurssisuoritukset arvostellaan asteikolla 1–5 pistettä. (Tampereen konservatorion opetussuunnitelma 1996, luku 6.1.8.)

Pieniä muutoksia matkan varrella

Vuonna 2000 on laadittu rehtorille, kansliahenkilökunnalle ja opinto-ohjaajalle tiedote, jossa ilmoitetaan musiikkiopiston yleisten aineiden voimassa olevat nimikkeet ja opintojaksoiden laajuudet. Ohjeistuksena on, että seuraavia nimikkeitä tulee käyttää aina suorituksia kirjattaessa ja todistuksia kirjoitettaessa huolimatta siitä, mitä nimikettä opettaja on suorituspöytäkirjassa käyttänyt. Nämä hieman uudistuneet nimikkeet ovat musiikkiopiston perusasteella musiikinteorian ja säveltapailun peruskurssi sekä yleisen musiikkitiedon peruskurssi. Musiikkiopistoasteella puolestaan nimikkeet ovat säveltapailu D, musiikinteoria D, harmoniaoppi sekä yleinen musiikkitieto D. (Musiikkiopiston yleisten aineiden voimassa olevat nimikkeet ja opintojaksoiden laajuudet 2000.)

Harmoniaopista on selvitetty, että se tarkoittaa entistä kenraalibasson kirjoitusta ja kenraalibasson soittoa. Harmoniaopin arvosana tulee muodostaa siten, että kirjoituksen painotus on 2/3 ja soiton 1/3. Niitä ei kuitenkaan kirjata erillisinä näkyviin, vaan suoritus annetaan kokonaisuudesta. (Musiikkiopiston yleisten aineiden voimassa olevat nimikkeet ja opintojaksoiden laajuudet 2000.)

2.2.2 Vuoden 2004 Tampereen konservatorion opetussuunnitelma

Taiteen perusopetuksen musiikin ja tanssin laajan oppimäärän opetussuunnitelma (2004) laadittiin Tampereen konservatoriossa opetushallituksen 6.8.2002 vahvistamien taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän perusteiden mukaan. Opetussuunnitelman hyväksyi Tampereen konservatorion johtokunta 17.5.2004 ja se astui voimaan 1.8.2004. Opetussuunnitelmassa korostetaan yhä enemmän kansainvälisyyttä ja laadukasta teknologian opetusta sekä oppilaitoksen arvoja, eli yhteistoimintaa, yhteisöllisyyttä ja toimimista osana oppivaa, menestyvää ja luovaa Tamperetta. (Taiteen perusopetuksen musiikin ja tanssin laajan oppimäärän opetussuunnitelma 2004, 1, 4.) Aiemmassa, vuoden

1996 suunnitelmassa teknologian opetusta oltiin vasta kehittämässä eikä yhteistyöstä ulkomaalaisten oppilaitosten kanssa mainittu mitään. Uudemmassa suunnitelmassa on myös siirrytty jo yleisten aineiden uuteen nimitykseen, eli musiikin perusteisiin.

Vuoden 2004 opetussuunnitelmassa on sivulla kymmenen luku 3.2.5.2 *Musiikin perusteet*, jossa käsitellään musiikin perusteiden opetuksen toteuttamista musiikin perustasolla. Selkein uudistus verrattuna vuoden 1996 suunnitelmaan lienee jo nimitys ”musiikin perusteet” ja sen johdosta erillisten teoria-aineiden sisällyttäminen yhteisen nimikkeen alle. Säveltapailusta, musiikinteoriasta ja yleisestä musiikkitiedosta ei ole enää erillisiä kursseja, vaan uusi kurssijako näyttää opetussuunnitelmassa tältä (Taiteen perusopetuksen musiikin ja tanssin laajan oppimäärän opetussuunnitelma 2004, 10):

- Musiikin perusteet 1A   työvuonna 7 vuotta täyttävät oppilaat
- Musiikin perusteet 1B   työvuonna 8 vuotta täyttävät oppilaat

- Musiikin perusteet 2A   opintonsa 9–12-vuotiaana aloittavat oppilaat
- Musiikin perusteet 2B   2A-tason suorittaneet oppilaat
- Musiikin perusteet 2C   1A–2B-opintoja kertaavat oppilaat

- Musiikin perusteet 3   2-tason suorittaneet oppilaat
- Musiikin perusteet 4   3-tason suorittaneet oppilaat

Opinnot on opetussuunnitelmassa pyritty järjestämään niin sanotulla jatkuvan opiskelun periaatteella, eli väli vuosia vältetään. Oppilas saa opetusta opintosisällöistä riippuen 45–90 minuuttia viikossa. Musiikin perusteiden opinnot alkavat yhtä aikaa instrumenttiopintojen kanssa. Joustavilla opetusjärjestelyillä pyritään järjestämään kullekin oppilaalle hänen kykyjensä mukainen eteneminen. Myös edellä mainitusta ryhmäjaosta voidaan poiketa opintojen aikana tehtävien projektien tai mahdollisten periodien aikana. (Taiteen perusopetuksen musiikin ja tanssin laajan oppimäärän opetussuunnitelma 2004, 10.)

Opintojen sisällöstä ja opetuksen toteutuksesta sanotaan opetussuunnitelmassa seuraavaa:

Musiikin perusteiden perustason opinnoissa oppilaille annetaan valmiuksia musiikin luku- ja kirjoitustaidon, musiikin hahmottamisen sekä musiikin historian ja tyylien tuntemuksen alueelta. Opetuksessa korostetaan säveltapailuun liittyviä seikkoja ja oppilaiden aktiivista roolia omien tietojensa kartuttajina. Opinnot toteutetaan elämyksellisesti ja kokonaisvaltaisesti huomioiden oppilaiden ikätaso ja solistiset instrumentit. (Taiteen perusopetuksen musiikin ja tanssin laajan oppimäärän opetussuunnitelma 2004, 10.)

Yllä olevasta lainauksesta kaksi viimeistä lausetta viittaavat uudenalaiseen ajattelutapaan, jossa oppilaslähtöisyys ja oppilaan oma aktiivisuus nostetaan jalustalle. Vuoden 1996 opetussuunnitelmassa taas puhutaan musiikillisesta yleissivistyksestä ja perusvalmiuksista, mutta elämyksellisyyteen ja oppilaan omaan rooliin ei viitata missään yhteydessä.

Tampereen konservatorion vuoden 2004 opetussuunnitelman luku 3.3 käsittelee musiikkiopistotasoa. Opistotason tavoitteet ovat pitkälti yhteneväiset vuoden 1996 opetussuunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden kanssa. Vuoden 2004 opetussuunnitelmassa täsmennetään vielä, että oppilas ”laajentaa musiikin eri tyylien tuntemustaan sekä syventää kykyään luovaan ilmaisuun musiikin keinoin”. Opistotason opinnot kestävät pääsääntöisesti neljä vuotta, mutta musiikin perusteet on jaettu kolmelle vuodelle. Musiikin perusteissa opetusta annetaan opistotason aikana 245 tuntia. Laskennan perusteena käytetty oppitunti on pituudeltaan 45 minuuttia. Musiikin perusteiden opetusta on 90 minuuttia viikossa, mutta oppilaskohtainen opetusaika voi vaihdella, mikäli opetusryhmä jaetaan pienryhmiksi projektien tai periodien ajaksi. (Taiteen perusopetuksen musiikin ja tanssin laajan oppimäärän opetussuunnitelma 2004, 11.)

Opetusryhmät on jaettu musiikin perusteissa musiikkiopistotasolla seuraavasti (Taiteen perusopetuksen musiikin ja tanssin laajan oppimäärän opetussuunnitelma 2004, 12):

- Musiikin perusteet 5
- Musiikin perusteet 6
- Musiikin perusteet 7

Musiikkiopistotason opinnot voidaan aloittaa heti musiikin perusteiden perustason päätösuorituksen jälkeen. Tarkoituksena on opistotasolla syventää ja vahvistaa perustasolla saavutettuja tietoja ja taitoja. Työskentelytapoina käytetään musiikin kuuntelua, laula-

mista, soittamista, musiikin kirjoittamista sekä nuottikuvan tutkimista. Opetussuunnitelmassa musiikin perusteiden opintojen tavoitteiksi mainitaan perehtyminen eri musiikkityyleihin, melodian-, rytmin- ja harmonian lainalaisuuksiin sekä muotorakenteisiin. (Taiteen perusopetuksen musiikin ja tanssin laajan oppimäärän opetussuunnitelma 2004, 11–12.)

Musiikkiopistotason päättötodistuksen saadakseen oppilaan on tehtävä pääaineen kursisuoritus D sekä musiikin perusteiden (5–7) päättösuoritus. Oppilaan on lisäksi osallistuttava yhteismusisointiin opistotason opintojen ajan. Numeraalista arviointiasteikkoa käytetään vain perus- ja opistotason päättösuorituksissa. Ennen päättösuorituksia opettaja antaa oppilaalle suullista palautetta opetustilanteissa ja lukuvuoden päätteeksi kirjallisen palautteen, jossa määritellään, voiko oppilas siirtyä seuraavalle tasolle. Opetussuunnitelman mukaan ”oppilaan edistymisestä laaditaan pöytäkirja, jonka tiedot tallennetaan oppilasrekisteriin asteikolla hyväksytyt/täydennettävä”. Sekä perus- että opistotason päätteeksi tehdään päättösuoritus, jonka arvioi oppilaan oman opettajan lisäksi toinen kollega. Päättökoe voidaan opistotasolla tehdä moniosaisena ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki musiikkiopistotason musiikin perusteiden osa-alueet. Oppilaalle annetaan kirjallinen palaute. Suorituksesta laaditaan pöytäkirja, johon arvosana kirjataan asteikolla 1–5. Arvosanat ovat seuraavanlaiset: Erinomainen 5, Kiitettävä 4, Hyvä 3, Tyydyttävä 2 sekä Hyväksytyt 1. (Taiteen perusopetuksen musiikin ja tanssin laajan oppimäärän opetussuunnitelma 2004, 13–14.)

Tampereen konservatorion vuoden 2004 opetussuunnitelmassa on vielä oma lukunsa opetukseen liittyvästä kokeilutoiminnasta. Luvussa numero kuusi kerrotaan, että Pirkanmaan ammattikorkeakoulun (nykyisin Tampereen ammattikorkeakoulu) musiikin koulutusohjelman musiikkipedagogin suuntautumisvaihtoehdon opiskelijat suorittavat opintoihinsa kuuluvan opetusharjoittelun melkein kokonaisuudessaan Tampereen konservatorion musiikin perustason ja musiikkiopistotason oppilaiden parissa. Teoriapedagogiopiskelijat saavat opiskeluaikanaan kokemusta kaikkien musiikin perusteiden ryhmätasojen opettamisesta. Uusien opetusmenetelmien ja opetusmateriaalien kehittäminen on opettajakoulutusta antavan oppilaitoksen yksi keskeinen tehtävä. (Taiteen perusopetuksen musiikin ja tanssin laajan oppimäärän opetussuunnitelma 2004, 21–22.)

2.2.3 Vuoden 2010 Tampereen konservatorion opetussuunnitelma

Tampereen konservatorion vuoden 2010 taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelma on laadittu opetushallituksen 6.8.2002 vahvistamien taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän perusteiden mukaan. Sen on hyväksynyt Tampereen konservatorion johtokunta 24.5.2010 ja se on voimassa toistaiseksi 1.8.2010 alkaen. (Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelma 2010, 1.) Vuoden 2010 opetussuunnitelma alkaa hyvin samalla tavalla kuin vuoden 2004 versio. Molemmat opetussuunnitelmat alkavat selvityksellä Tampereen konservatorion toimintatavoista sekä arvoista, oppimiskäsityksestä ja opiskeluympäristöstä. Nämä kaikki osiot ovat kummassakin opetussuunnitelmassa sisällöiltään täysin yhtenevät.

Kun tarkastellaan vuoden 2010 opetussuunnitelmaa musiikin perustason, musiikkiopistotason, oppilasarvioinnin sekä opetukseen liittyvän kokeilutoiminnan osalta, eli toisin sanoen kaikkien niiden osa-alueiden osalta, joissa viitataan musiikin perusteisiin, huomataan sen mukailevan pääosin vuoden 2004 opetussuunnitelmaa. Näitä kahta opetussuunnitelmaa vertaillaessa löytyykin vain pieniä eroavaisuuksia.

Musiikin perusteiden osalta musiikin perustasolla opetussuunnitelma eroaa aiemmasta versiosta opetusryhmien järjestelyn osalta. Nimitykset ovat hieman muuttuneet ja myös musiikin perusteet 4 -ryhmän jälkeen on mahdollisuus päästä täydentävään ryhmään. Opetusryhmät on vuoden 2010 opetussuunnitelmassa järjestetty seuraavasti (Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelma 2010, 11):

- Musiikin perusteet 7-vuotiaille
- Musiikin perusteet 8-vuotiaille
- Musiikin perusteet 1
- Musiikin perusteet 2
- Musiikin perusteet 2, täydentävä ryhmä

- Musiikin perusteet 3
- Musiikin perusteet 4
- Musiikin perusteet 4, täydentävä ryhmä

Toinen uudistus on konserttikäynnit. Ne ovat opetussuunnitelman mukaan oleellinen osa opintoja ja oppilasta on kannustettava käymään erilaisissa konserteissa. Opettaja vie oppilaansa ohjastusti konserttiin ainakin kerran lukuvuodessa. Tämä tarkoittaa sitä, että konsertin sisältöön tutustutaan sopivin työmuodoin ennen konserttia ja konsertin jälkeen kokemus käydään läpi yhdessä ryhmän kanssa oppitunnilla. (Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelma 2010, 11.)

Opistotason osalta opetussuunnitelmat ovat täysin samanlaiset lukuun ottamatta vuoden 2010 opetussuunnitelmaan myös opistotason kohdalle lisättyä konserttikäyntivelvollisuutta. Oppilarviointi ei sisällä muita uudistuksia kuin arvosanoihin lisätyn Uusittava U-merkinnän. Päätösuoritusta arvioidessa arvosanat ovat siis seuraavat: Erinomainen 5, Kiitettävä 4, Hyvä 3, Tyydyttävä 2, Hyväksytty 1 sekä Uusittava U (Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelma 2010, 13, 16).

2.2.4 Yhteenvedo opetussuunnitelmista

Vuoden 2004 ja 2010 Tampereen konservatorion opetussuunnitelmat muistuttavat suuresti toisiaan. Vuoden 1996 opetussuunnitelma puolestaan eroaa muodoltaan ja sisällöltään kahdesta edellä mainitusta merkittävästi. Asiat, joissa on menty eteenpäin musiikin perusteiden kannalta, ovat kurssien rakenteelliset uudistukset ja sisältöuudistukset. Oppilaita aktivoidaan muun muassa konserttikäynnein ja opetus linkitetään yhä vahvemmin oppilaan omaan instrumenttiin. Myös laaja-alaisemmat muutokset, kuten kansainvälistyminen ja opetusvälineiden päivittyminen, vaikuttavat musiikin perusteiden opetukseen.

Yleisten aineiden rakenteelliset muutokset ovat opetussuunnitelmissa havaittavissa lähinnä kurssien nimitysten perusteella. Vielä vuoden 1996 opetussuunnitelmassa yleiset aineet oli jaoteltu erillisiin kursseihin; perusasteella teoria, säveltapailu ja yleinen musiikkitieto sekä musiikkiopistoasteella säveltapailu I, musiikinteoria I, yleinen musiikkitieto I ja harmoniaoppi. Lisäksi oppilaalla oli mahdollisuus valita yksi valinnaisaine, joka saattoi olla esimerkiksi musiikin tietotekniikka, säveltäminen tai vapaa säestys ja improvisaatio. Opistoasteella päätösuoritukseen riitti, kun suoritti teorian ja säveltapailun lisäksi joko harmoniaopin tai yleisen musiikkitiedon.

Vuoden 2004 opetussuunnitelmassa yleisistä aineista on tullut musiikin perusteita, joissa kaikkia yleisten aineiden osa-alueita opiskellaan saman kurssin sisällä. Vuosien 2004 ja 2010 opetussuunnitelmissa kurssien rakenne on säilynyt pääosin samana. Vain nimi-tyksissä on pieniä eroavaisuuksia. Vuoden 2010 opetussuunnitelmaan on tullut perustasolle yksi täydentävä kurssi lisää. Vuosien 2004 ja 2010 opetussuunnitelmat eroavat vuoden 1996 opetussuunnitelmasta siinä mielessä, että vuoden 1996 suunnitelmassa ei mainita minkäänlaisia musiikinperusteiden alkuopetuksen ryhmiä. Vuosina 2004 ja 2010 tällaiset ryhmät on erikseen nimetty: Musiikin perusteet 1A ja 1B (2004) sekä Musiikin perusteet 7-vuotiaille ja Musiikin perusteet 8-vuotiaille (2010). Joissain musiikkiopistoissa on 1990-luvullakin musiikkiopisto-opintojen alkaessa ollut mahdollisuus musiikkivalmennukseen, joka valmistaa oppilasta teoriaopintoihin. Tällaisesta ei kuitenkaan ole mainintaa Tampereen konservatorion vuoden 1996 opetussuunnitelmassa.

2.3 Musiikin perusteiden nykysuunta

Vaikka vuoden 2010 jälkeen ei vielä ole tullut uutta opetussuunnitelmaa, se ei tarkoita sitä, etteikö Tampereen konservatoriossa olisi tapahtunut mitään uudistuksia musiikin perusteiden suhteen. Tänä syksynä (2013) on päätetty kokeilla opetusryhmien järjestämistä siten, että musiikin perusteiden kurssit 2 ja 4 jakaantuisivat automaattisesti kahdelle vuodelle aloittaviin ja jatkaviin. Tämä uudistus on koettu tarpeelliseksi siitä syystä, että kurssit ovat yksivuotisia sisällöltään liian kuormittavia.

Opetuksen tukena käytettävää laitteistoa on uudistettu ja täydennetty Tampereen konservatoriossa. Kaikissa musiikin perusteiden opetustiloissa on käytettävissä ainakin tietokone, äänentoistojärjestelmä, dataprojektori ja dokumenttikamera. Uusimpia hankintoja ovat iPad-tabletit, joihin on ladattu monia musiikkiohjelmia ja -pelejä. Opetuskäytössä ne ovat osoittautuneet hyödyllisiksi apuvälineiksi ja herättäneet innostusta oppilaiden keskuudessa. Niiden avulla tiedonhaku on nopeaa ja musiikkiohjelmia ja -pelejä voi hyödyntää monissa eri yhteyksissä aina nuotinlukutehtävistä melodia- ja harmoniadiktaatteihin. Yhteydenpitoa oppilaiden ja opettajien välillä on helpottanut Wilma-järjestelmä, joka on musiikkioppilaitoksen uusi intranet. Nopea tekniikan kehitys vaatii lisäkoulutusta opettajille, jotta he pystyvät paremmin hyödyntämään teknologian tuomia mahdollisuuksia opetuksessaan. Tähän musiikkioppilaitokset joutuvat luultavasti panostamaan yhä enemmän tulevina vuosina.

Opetussuunnitelman toteuttaminen käytännössä

Opetushallituksen (2002) vahvistamat musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet ja itse opetussuunnitelmatkin saattavat tuntua melko yleisluontoisilta, ja ne antavat opetuksen järjestäjälle mahdollisuuden hyvin itsenäiseen opetuksen toteuttamiseen. Niistä ei välttämättä saa selkeää käsitystä musiikin perusteiden kurssien sisällöistä ja arviointiperusteista. Tänä vuonna päivitetty Suomen musiikkioppilaitosten liiton MUPE-ryhmän laatimat Musiikin perusteiden sisällöt ja suoritusohjeet selkeyttävät musiikin perusteiden opetuksen nykysuuntaa. Ohjeistusten ja suositusten tarkoitus on helpottaa oppilaitosten opetussuunnitelmatyötä. Ne tarjoavat ideoita myös musiikin perusteisiin soveltuvista työtavoista ja materiaaleista sekä valinnaisista aineista, joilla kurssien sisältöä voi oppilaan kiinnostuksen mukaan täydentää (Suomen musiikkioppilaitosten liitto 2013).

Opetushallituksen (2002) taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteissa musiikin perusteiden opintokokonaisuus määritellään sisältöalueittain seuraavasti: musiikin luku- ja kirjoitustaito, musiikin hahmottaminen sekä musiikin historian ja tyylien tuntemus. Suomen musiikkioppilaitosten liiton MUPE-ryhmän laatimissa sisällöissä ja suoritusohjeissa kannustetaan toteuttamaan opetus näillä kaikilla osa-alueilla mahdollisimman käytännönläheisesti ja monia eri työtapoja käyttäen. Oppimisen lähtökohtana tulisi olla oppilaan oma musisointi, ja musiikin perusteiden sisältöjä tulisi pyrkiä toteuttamaan myös soitonopetuksessa ja yhteismusisoinnissa. (Suomen musiikkioppilaitosten liitto 2013.)

Ohjeistus antaa opettajalle hyödyllistä tietoa musiikin perusteiden tavoitteista ja arviointiperusteista sekä perustasolla että opistotasolla. Tämä helpottaa suoritusten laatimista ja arvosanojen antamista. Myös suuntaa antava ohjelmisto ja esimerkit ohjelmiston soveltamisesta helpottavat opetuksen suunnittelua. MUPE-ryhmän laatimat sisällöt ja suoritusohjeet ovat siis hyvin hyödyllinen lisä opetussuunnitelman oheen. Niiden avulla opetussuunnitelman toteuttaminen käytännössä onnistuu helpommin.

2.3.1 Omia kokemuksiamme musiikin perusteista

Kuulimme ensimmäistä kertaa puhuttavan musiikin perusteista eli mupesta, kun aloitimme musiikinteoriapedagogiopintomme Tampereen ammattikorkeakoulussa ja ope-

tusharjoittelumme Tampereen konservatoriossa syksyllä 2009. Olemme itse opiskelleet yleiset aineet musiikkiopistoissa omilla kotipaikkakunnillamme erillisinä aineina; teorian, säveltapailuna, yleisenä musiikkitietona ja harmoniaoppina. Luulimme, että tämä on ainoa käytössä oleva käytäntö kaikissa musiikkiopistoissa. Aluksi vieroksuimme mupe-järjestelmää, koska emme olleet nähneet aikaisemmassa opetusjärjestelmässä mitään vikaa. Ihmettelimme, miten näitä kaikkia aineita voidaan opiskella samalla tunnilla ja ehditäänkö kaikkiin asioihin perehtyä tarpeeksi.

Neljän vuoden ja kaikkien mupe-tasojen opetuskokemuksen jälkeen olemme todenneet mupe-järjestelmän toimivaksi ideaksi emmekä palaisi enää vanhaan opetusjärjestelmään. Musiikin perusteiden alkuopetus 7–8-vuotiaille on tärkeää, sillä näin musiikkileikkikoulun ja mupe 1 -kurssin väliin ei jää aikaa, jolloin lapsi ei saa ryhmäopetusta. Alkuopetuksen kurssit valmistavat oppilasta myös tuleviin musiikin perusteiden opintoihin. Yleisten aineiden yhdistäminen samalle tunnille luo asioiden välille yhteenkuuluvuutta ja tuo tunteihin vaihtelevuutta. Varsinkin perustasolla yleisen musiikkitiedon yhdistäminen musiikinteorian ja säveltapailun kanssa samalle tunnille on hieno uudistus, koska pelkän historian opiskelu koetaan usein puuduttavaksi. Mupessa historiaosuudet ovat usein jopa tunnin kohokohtia. Pienemmissä määrin opiskeltuna oppilaat jaksavat keskittyä niihin paremmin ja jäävät odottamaan innolla uutta aihetta.

Myös oppimateriaalit ovat kaivanneet uudistusta musiikin perusteiden myötä. Mirja Kopran työkirjasarja *Musiikin perusteet 1-4* yhdistää entiset yleiset aineet yhdeksi kokonaisuudeksi. Sarjasta löytyy perustason jokaiselle tasolle omat kirjat, jotka perustuvat Suomen Musiikkioppilaitosten liitto ry:n taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän musiikin perusteiden perustason sisältövaatimuksiin. Työkirjat näyttävät konkreettisesti musiikin perusteiden monipuolisuuden ja aiemmin erillisinä aineina opiskeltujen asioiden yhteyden toisiinsa. Neljän kirjan sarja sisältää kaikki musiikin perusteiden perustason asiat, myös musiikin historian ja tyylien tuntemuksen. Omana opiskeluaikanaamme musiikkiopiston yleisen musiikkitiedon kurseillamme ei ollut käytössä oppimateriaalia, vaan opiskelu perustui muistiinpanoihin. Mirja Kopran kirjat ovat värikkäitä ja sisältävät kuvia, jolloin ne ovat oppilaille mieluisia. Työkirjat ovat käytännönläheisiä ja sisältävät paljon esimerkkejä elävästä musiikista. Ne kannustavat oppilaita omaan musisointiin ja uusiin kokeiluihin, esimerkiksi säveltämiseen ja sovittamiseen.

Myös opistotasolla teorian, säveltapailun ja yleisen musiikkitiedon opiskelu samalla tunnilla on hyvä idea. Näiden lisäksi opistotasolla uutena asiana tulee harmoniaoppi. Sen opiskelu on hitaanluontoista ja siihen täytyy varata aina hieman enemmän aikaa yhdellä kerralla. Olemme pohtineet, että harmoniaopin opiskelu voisi tapahtua kokonaan erillisellä kurssilla. Toisaalta sen voi mupessa ratkaista esimerkiksi niin, että järjestetään jaksoja, jolloin opiskellaan harmoniaoppia hieman intensiivisemmin. On kuitenkin selvää, että mupe-järjestelmässä harmoniaoppia ei tule opiskeltua niin perusteellisesti kuin aikana, jolloin sitä opiskeltiin erillisenä kurssina. Harmoniaopin rajallisempi hallitseminen saattaa hankaloittaa oppilaan mahdollisia tulevia ammattiopintoja, joissa hänen oletetaan omaavan vahva osaaminen aiheesta.

Musiikin perusteiden myötä opistotason sisällöt opiskellaan nykyään kolmessa vuodessa. Omissa musiikkiopisto-opinnoissamme saimme käyttää opistotason opintoihin neljä vuotta. Opetusta oli 90 minuuttia viikossa. Kursseina olivat tuolloin musiikinteoria I, säveltapailu I, yleinen musiikkitieto I ja harmoniaoppi. Koska opistotason suorittamiseen on nykyään aikaa yksi vuosi vähemmän, täytyy mielestämme oppitunnin olla pidempi kuin 90 minuuttia. Opistotason oppilaat ovat usein jo lukioikäisiä, motivoituneita musiikinopiskelijoita ja jaksavat opiskella pidempiäkin aikoja kerrallaan. Vaikka asiat opiskellaan yhdellä tunnilla, se ei tarkoita sitä, että niiden opiskeluun kuluisi vähemmän aikaa.

Emme ole vielä tavanneet yhtä kattavaa oppimateriaalia musiikin perusteiden opiskeluun opistotasolla kuin Mirja Kopran kirjat ovat perustasolla. Oppimateriaalin valmistaminen jää siis usein opettajan itsensä vastuulle. Mupe-järjestelmän etu on kuitenkin se, että tunneista saa rakennettua hyvinkin havainnollisia ja kokonaisvaltaisia. Suunnittelemmme tunnit usein jonkin teeman ympärille ja havainnollistamme sitä monesta eri näkökulmasta. Jos historia-aiheena on esimerkiksi romantiikka ja Chopinin musiikki, tunnista saa hyvin monipuolisen yhdistelemällä samaan aiheeseen eri harjoitusmuotoja. Chopinin kappaleita voidaan kuuntelun lisäksi käyttää hyödyksi niin diktaateissa, laulu- ja soittoharjoituksissa kuin teoria- tai analyysitehtävissäkin. Tämä auttaa oppilasta yhdistämään kaikki musiikin teorian osa-alueet toisiinsa ja huomaamaan niiden yhteyden myös käytännön musisointiin.

3 TEKNOLOGIAN VAIKUTUS MUSIIKIN PERUSTEIDEN OPETUKSEEN

3.1 Teknologian käyttöönotto

Internet otettiin yleiseen käyttöön 1990-luvun alkupuolella. Siitä tuli nopeasti suosittu viestinnän ja tiedon etsimisen väline. Vuosikymmenen loppuun mennessä opiskelu Internetissä yleistyi. EU:n ja Suomen tietoyhteiskuntastrategioiden myötä oppilaitoksiin alkoi ilmestyä tietokoneita tietoverkkoyhteyksillä varustettuna. Teknologian avulla pyrittiin tasa-arvoistamaan opiskelua. Tietoverkot tuovat tiedot ja kurssit syrjäseudullekin, missä opetustarjonta on suppeampi. (Kalliala 2002, 18–19.)

Tänä päivänä teknologialla korvataan yhä kasvavassa määrin kaikenlaisia ihmisen elämän alueita, esimerkiksi pankkipalvelut ovat siirtyneet verkkoon, matkaliput ostetaan automaateista, kamerat vartioivat turvallisuuttamme ja robotti leikkaa nurmikon. Teknologia mahdollistaa uusia tapoja toimia ja sitä sovelletaan innolla myös musiikinopettamiseen. Historioitsijan silmin musiikkiteknologian tulemisessa esiin ei sinänsä ole mitään uutta. Vuosien kuluessa työvälineet monipuolistuvat ja taito siirtyy seuraavalle sukupolvelle. Pidämme jo itsestään selvänä, että käytössämme on monenlaisia laitteita ja uutta kehitellään koko ajan. (Unkari-Virtanen 2006, 24–25.)

Teknologian kehitys antaa paljon uudenlaisia mahdollisuuksia musiikkiopistoihin. Teknologian käyttöönotto on kohdannut paljon vastustamista ennen kuin mahdollisuuksiin on edes tutustuttu. Opettajat turvautuvat helposti vanhaan tuttuun työskentelytapaan ja teknologian käyttöä vältetään, koska pelätään teknisiä ongelmia. Musiikkiopistoissa sähköposti on helppo ja nopea tapa välittää tietoa, mutta se ei onnistu, jos sähköposteja ei lueta. Verkkopohjaisia oppimisalustoja ei oteta käyttöön, koska tähänkin asti on pärjätty kynillä ja papereilla. Verkkopohjaisten oppimisalustojen käyttö puolestaan vähentäisi tarvittavien kopioiden määrää. Äänittämisen monet mahdollisuudet jäävät usein käyttämättä, kun niiden mahdollisuuksiin ei ole tutustuttu. Monet opettajat kokevat teknologian vievän aikaa pois itse asialta, musiikilta. (Unkari-Virtanen 2006, 23–24.) Ojala (2006, 21) korostaa, että ”musiikkikasvatusteknologia ei ole musisoivien, musiikkia opettavien tai sitä oppivien ihmisten korvaamista koneilla vaan musiikin opettamiseen ja oppimiseen liittyvien uusien toimintatapojen tutkimusta, kehittämistä, opiskelua, haluttuunottoa, kasvamista”.

Opettajan käytännöllinen kokemus musiikkiteknologiasta voi karttua vain, jos opettaja saa edellytykset hankkia tuota kokemusta. Suurin ongelma teknologian käyttöönottoon on raha: Joissakin musiikkiopissa edes yhden tietokoneen saaminen opetuskäyttöön on mahdotonta, dataprojektorista puhumattakaan. Harva opettaja ryhtyy vakavissaan miettimään verkko-opetusta silloin, kun laitteet puuttuvat. Myös kuva- ja äänitallenteiden pedagoginen käyttö on mahdotonta, jos laitteita ei ole. (Unkari-Virtanen 2006, 26–27.)

Tietotekniikan sanotaan tuovan lisäarvoa opetukseen. Sen toivotaan saattavan kaikki opiskelijat tasa-arvoisesti oppimisen ja musiikin tekemisen äärelle. Teknologian tuomat lupaukset paremmasta ovat suorastaan edellytys oppilaitoksien hallinnoille laiteinvestointien budjetoimiseen. Opettajien ei tule jämähtää tuttuun ja turvalliseen toimintatapaan, vaan tarttua rohkeasti uudenlaisen toiminnan tuomiin haasteisiin ja mahdollisuuksiin. (Unkari-Virtanen 2006, 25.)

3.2 Musiikkikasvatusteknologinen oppimisympäristö

Musiikinopettajan tehtävä on huolehtia oppilaan tiedollisesta ja taidollisesta oppimisesta musiikin osalta. Mihin teknologiaa siis tarvitaan? Musiikinopetuksessa teknologian käytön täytyy olla perusteltua. Teknologian tarkoituksena on ensisijaisesti edistää luovaa toimintaa ja luoda joustavampia oppimisen mahdollisuuksia. Teknologia ei saa olla itseisarvo, vaan käytön täytyy lähteä selkeästä tarpeesta kehittää opetusta ja musiikillisen toiminnan mahdollisuuksia. Sekä opettajan että oppilaan täytyy olla motivoitunut teknologian käyttöön. (Ruippo & Salavuo 2006, 289.)

Opetettavan asian havainnollistaminen on tärkeää. Tietokone, joka on liitetty äänentoistojärjestelmään, dokumenttikameraan sekä dataprojektoriin, tarjoaa merkittäviä etuja perinteisillä välineillä tuotettuihin esitysmuotoihin verrattuna. Havaintomateriaalia on paljon verkossa, ja opettaja voi itse laatia erilaisia esimerkkejä musiikki- ja esitysgraafikkaohjelmistoilla. (Ruippo & Salavuo 2006, 290.)

Oppilaslähtöisyys on tärkeää nykypäivän opetuksessa. Nykyajan koululaiset ovat kasvaneet Internetin ja digitaalisen teknologian aikakaudella. Tietokoneet ovat nuorille arkipäiväinen työväline, jopa itsestäänselvyys. Oppilaiden toimintakulttuurin tunteminen ja ymmärtäminen on tärkeää. Tietokoneiden musiikkiohjelmat toimivat motivoivina

välineinä musiikin tekemiseen. Tarjolla olevia ohjelmia ja verkkosivuja voidaan käyttää musiikinopiskeluun niin tunneilla kuin kotona. (Ruippo & Salavuo 2006, 290–291.)

3.2.1 Omia kokemuksiamme teknologiasta musiikin opettamisessa

Elämme aikakautta, jota leimaa teknologian voimakas kehitys. Se tuo mukanaan muutoksia myös musiikin lähiopetukseen. Omana opiskeluaikanamme 2000-luvun alussa musiikkiopistoissamme ei vielä juurikaan käytetty teknologiaa musiikin teoreettisten aineiden opetuksessa. Opetustyötä tehdessämme olemme havainneet, että vielä tänäkin päivänä monissa musiikkiopistoissa tilanne on se, että luokan opetusvälineisiin kuuluvat taulu, piano ja CD-soitin. Koska sähköiset laitteet, esimerkiksi tietokone, ovat jokapäiväinen työvälineemme, tuntuu tällaisessa tilassa opettaminen vanhanaikaiselta ja jopa vaikealta.

Olemme saaneet opetusharjoittelumme puitteissa käyttöömmme monenlaisia laitteita Tampereen konservatoriossa. Laitteiden käyttö vaatii opettajalta opettelua ja esivalmisteluja, mutta ne helpottavat ja nopeuttavat opettajan työtä tunneilla. Näin ollen voimme todeta, että teknologia tehostaa tuntityöskentelyä. Toisaalta teknologiaan ei saa luottaa liikaa, sillä se saattaa pettää esimerkiksi sähkökatkoksen tai laitevian vuoksi. Ongelmatilanteiden vuoksi atk-tukihenkilön läsnäolo oppilaitoksessa on tärkeää.

Materiaalien sähköistyminen auttaa opettajaa esimerkiksi siinä, että hänen ei tarvitse kantaa mukanaan joka päivä isoa kasaa erilaisia papereita ja CD-levyjä. Opettajan ei tarvitse arkistoida erilaisia papereita, kuten päiväkirjoja, koska ne ovat tallennettuna tietokoneelle. Dokumenttikamera heijastaa taululle tietokoneen lisäksi myös erilaisia paperisia materiaaleja, joten monistamisen määrä vähenee. Myös taulukirjoituksen tarve vähenee. Erityisesti monen oppilaan mielestä tylsän historian opiskelusta saadaan huomattavasti mielenkiintoisempaa erilaisien havaintomateriaalien avulla. Laitteiden avulla oppimisympäristöstä saadaan virikkeellisempi, eikä tunti kulu vain musiikin kuuntelemiseen ja opettajan luennointiin aiheesta.

3.3 Musiikin etäopetus

Tutustuimme musiikin etäopetukseen opiskelumme kolmantena vuonna ja suoritimme opetusharjoittelun videoneuvottelun kautta. Opetimme musiikin perusteita Tampereella ja oppilaamme olivat Kuhmossa noin 500 kilometrin päässä. Ennakoasenteemme olivat hieman varautuneet videoneuvottelua kohtaan. Saimme kuitenkin huomata, että videoneuvottelun kautta pidetty oppitunti ei eronnut suuresti tavallisesta tunnista, kun laitteet toimivat moitteettomasti. Oppitunnin suunnittelu onnistui lähes normaaliin tapaan, koska olemme tottuneet käyttämään suurinta osaa laitteista myös lähiopetuksessa. Dokumenttikamera toimi tauluna ja sen avulla pystyimme näyttämään myös muun haalumamme materiaalin. Etäopetuksen negatiivisiksi puoliksi havaitsimme sen, että opettaja on melko sidottu yhteen paikkaan koko oppitunnin ajan eikä hän pääse tarvittaessa oppilaan luo, kuten lähiopetuksessa. Tätä eroa normaaliin lähiopetukseen on kuvattu termeillä ”rajoitettu vuorovaikutus”, ”rajoittunut vuorovaikutus”, ”välitetty vuorovaikutus”, ”viestinnän etäisyys” ja ”vuorovaikutuksen etäisyys” (Ruippo 2006, 244).

Videoneuvottelu tarjoaa kahden tai useamman videoneuvottelupisteen välillä reaaliaikaisen kuva-, ääni- ja data-yhteyden. Suomessa videoneuvottelulaitteistoja ja -tiloja on ollut 1980-luvun puolivälistä alkaen. Lähes kaikki yliopistot ja monet oppilaitokset hankkivat laitteistoja 1990-luvun puolivälissä, kun laitteiden hinnat halpenivat puhelinlinjoja hyödyntävän ISDN-tekniikan yleistyessä videoneuvottelussa. Yhteydenpito oli siis aikaveloitteista. Ensimmäiset kokeilut musiikin etäopetuksessa videoneuvottelun kautta tehtiin vuonna 1995 ja ensimmäinen säännöllinen opetustyö alkoi vuonna 1997. Nykyään videoneuvottelu käydään lähes kokonaan Internetin välityksellä, jolloin puhutaan IP-videoneuvottelusta. Se on helppo liittää oppilaitoksen sisäverkkoon ja käytön edullisuus mahdollistaa erilaisia hankkeita. Teknisiä ongelmia esiintyy, jos samassa verkossa on paljon muuta liikennettä. Yhteyden täytyy olla tarpeeksi nopea: IP-liikenteessä on aina häiriötekijöitä, jolle alle 1 Mbit/s:n yhteys on altis. Videoneuvottelu käyttää myös sellaisia portteja, jotka ovat palomuurien kannalta hankalia hallinnoida. (Ruippo 2006, 239–240, 243.)

Kahdenväliset videoneuvottelut voidaan järjestää helposti tietokoneen sekä edullisen kamera-mikrofoniyhdistelmän avulla. Musiikinopetuksessa on kuitenkin syytä kiinnittää huomiota kuvan- ja äänenlaatuun. Hyvään videoneuvotteluun tarvitaan laadukkaat laitteet. Videoneuvottelukoodettiin on yhdistetty kaikki videoneuvotteluun tarvittavat

osat: koodekki, kamera, mikrofoni, kaukosäädin ja liittämiä lisälaitteille, kuten kame-roille ja tietokoneille. Laitteen etu on sen toimintavarmuus. Videoneuvottelukoodekin voi korvata nopealla tietokoneella, videoneuvotteluohjelmistolla ja lisälaitteilla. Vi-deoneuvottelutilassa täytyy olla vähintään yksi kamera, jonka olisi hyvä olla moottoroi-tu kääntöpääkamera. Siihen voi tallentaa kuvakulmia valmiiksi ja opettaja voi kohdistaa kuvakulman valitsemaansa kohteeseen kaukosäätimen avulla. Tarpeen vaatiessa kame-roita voi hankkia enemmänkin. Dokumenttikameran avulla opettaja voi havainnollistaa haluamaansa materiaalia piirtoheittimen tapaan. Kolmas kamera voisi olla yleiskamera, jolla voidaan lähettää näkymää esimerkiksi luokan taulusta. Pää- ja dokumenttikameran hankintaan on hyvä varata rahaa enemmän ja kolmas kamera voi olla edullinen web-kamera. Joissakin kameroissa on sisäänrakennettu mikrofoni. Se toimii kohtuullisesti keskusteluissa, mutta ei ole riittävä musiikinopetuksessa. Tämän vuoksi erillinen mikro-foni on tarpeellinen. Musiikkikäytössä toimii parhaiten suuntaava mikrofoni, joka asetetaan puhujaa tai soittajaa kohti. Kuvan seuraamiseen tarvitaan joko televisio tai datapro-jektor. Näissä laitteissa on yleensä kaiuttimet, mutta äänenlaatu paranee huomattavasti, jos hankkii erilliset kaiuttimet. Havainnollistamista varten videoneuvotteluun voidaan liittää erillisiä laitteita, kuten CD- ja DVD-soitin, tietokone ja piano. Videoneuvotteluti-lan tulee olla rauhallinen ja ilmastoitu. (Ruippo 2006, 240–243.)

Videoneuvottelu tarjoaa tilaisuuden monipuoliseen opettamiseen, sillä se on lähtökoh-taisesti teknologian tukemaa opetusta ja opiskelua. Videoneuvottelu mahdollistaa myös opetuksen, jonka järjestäminen olisi muutoin mahdotonta. Sillä voidaan esimerkiksi tarjota opetusta syrjäseudulle, missä ei ole omaa opettajaa tai tuoda vierailija paikalle ilman matkakustannuksia ja matkustamiseen kulunutta aikaa. Videoneuvottelun musii-kinopetuskäytölle on siis selkeitä perusteita. (Ruippo 2006, 244, 247.)

4 KYSELY

4.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Varsin yleinen käsitys on, että musiikin teoreettisten aineiden opiskelu on hyvin opettajalähtöistä ja jopa pitkästyttävää. Olemme ammattikorkeakouluopintojemme aikana saaneet huomata, kuinka paljon kehitystä teoria-aineiden opetuksessa on tapahtunut verrattuna omiin musiikkiopisto-opintoihimme 2000-luvun alussa. Halusimme selvittää, millaisia muistoja tulevilla musiikkipedagogeilla ja jo työelämässä olevilla opettajilla on omista teoriaopinnoistaan musiikkiopistossa ja millaisia ajatuksia heillä on nykypäivän musiikin perusteista ja sen tulevaisuudesta.

Aina löytyy henkilöitä, joiden mielestä musiikin perusteita ei tarvita itsenäisenä aineena, vaan kaikki tarvittava opitaan soittotunneilla. Musiikin perusteiden integroiminen instrumenttiopetukseen toisi suuria muutoksia musiikkiopintoihin ja uhkaisi meidän työllistymistämme musiikinteoriapedagogeina. Halusimme selvittää kyselyllämme, mitä mieltä tulevat ja nykyiset opettajat ovat tästä asiasta.

4.2 Toteutus

Kysely toteutettiin Tampereen konservatorion instrumentti- ja mupe-opettajien sekä Tampereen ammattikorkeakoulun musiikkipedagogiopiskelijoiden keskuudessa (musiikkiteknologiapedagogit eivät olleet mukana tutkimuksessa). Halusimme tehdä kyselyyn vastaamisesta mahdollisimman helppoa, jotta saisimme paljon vastauksia. Tämän vuoksi kysely pyrittiin saamaan ulkoasultaan mahdollisimman yksinkertaiseksi ja selkeäksi. Mietimme, lähetämmekö kyselyt sähköpostitse vai viemmekö ne vastaajien lokeroihin Tampereen konservatoriolla. Päädyimme paperiseen kyselyyn sen vuoksi, että kyselyyn vastaaminen onnistuisi nimettömästi ja saisimme mahdollisimman totuudenmukaisia vastauksia. Sähköisen kyselyn ohittaminen on myös helpompaa kuin konkreettisen paperisen kyselyn.

Kyselylomake annettiin arvioitavaksi opinnäytetyön ohjaajalle sekä muille opinnäytetyön tekijöille opinnäytetyöseminaarissa ennen kyselyn jakamista vastaajille. Saamam-

me palautteen ja parannusehdotusten perusteella muokkasimme kyselyn lopulliseen muotoonsa. Kysely jaettiin 21.11.2012 vastaajien lokeroihin Tampereen konservatoriossa ja vastaukset pyydettiin palauttamaan 12.12.2012 mennessä laatikkoon, joka oli lokeroiden läheisyydessä. Kolmen viikon aikana vastauksia tuli niin vähän, että jatkoimme vastausaikaa kuun loppuun saakka. Siihen mennessä emme saaneet vielä mupe-opettajilta ainuttakaan vastausta, joten veimme heidän lokeroihinsa uudet kyselylomakkeet ja jatkoimme vastausaikaa tammikuun loppuun saakka.

4.2.1 Kyselyiden sisällöt

Kyselyt sisälsivät saatekirjeen (liite 1) sekä kaksipuoleisen kyselylomakkeen. Laadimme kyselyt jokaiselle vastaajaryhmälle sopivaksi: Musiikinteoriapedagogi- ja ohjaaja-opiskelijoille (liite 2), mupe-opettajille (liite 3), instrumenttipedagogiopiskelijoille (liite 4) ja instrumenttiopettajille (liite 5) omansa. Laadimme kyselyn Heikkilän (2008, 49–51) mallin mukaan: Kysely sisälsi sekä strukturoituja kysymyksiä, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot, että avoimia kysymyksiä, joihin vastaaja saa kirjoittaa mielipiteensä omin sanoin. Jokaisessa kyselyssä oli viisi kysymystä vastaajan omista teoriaopinnoista musiikkiopistossa ja viisi kysymystä nykyisestä musiikin perusteiden opetuksesta.

Omat teoriaopintosi musiikkiopistossa

Kaikille vastaajille kysymykset omista teoriaopinnoista olivat samat:

1. Kiinnostiko teorian opiskelu sinua?
2. Viihdyitkö teoriatunneilla?
3. Oliko teoria-aineilla yhteyttä soittoharrastukseen?
4. Tuntuiko teoria välttämättömältä pakolta soittamisen rinnalla?
5. Olivatko teoriatuntisi toiminnallisia?

Vastaaja ympyröi itselleen sopivimman vaihtoehdon. Kyseessä oli siis monivalintakysymys, johon vastatattiin asenneasteikkotyypisin vastausvaihtoehdoin (Heikkilä 2008, 50–53). Käytimme Likertin 5-portaista asteikkoa (Heikkilä 2008, 53), jonka vaihtoehdot olivat:

- 1 = Ei koskaan
- 2 = Harvoin
- 3 = Joskus
- 4 = Useimmiten
- 5 = Aina

Nykyinen mupe-opetus

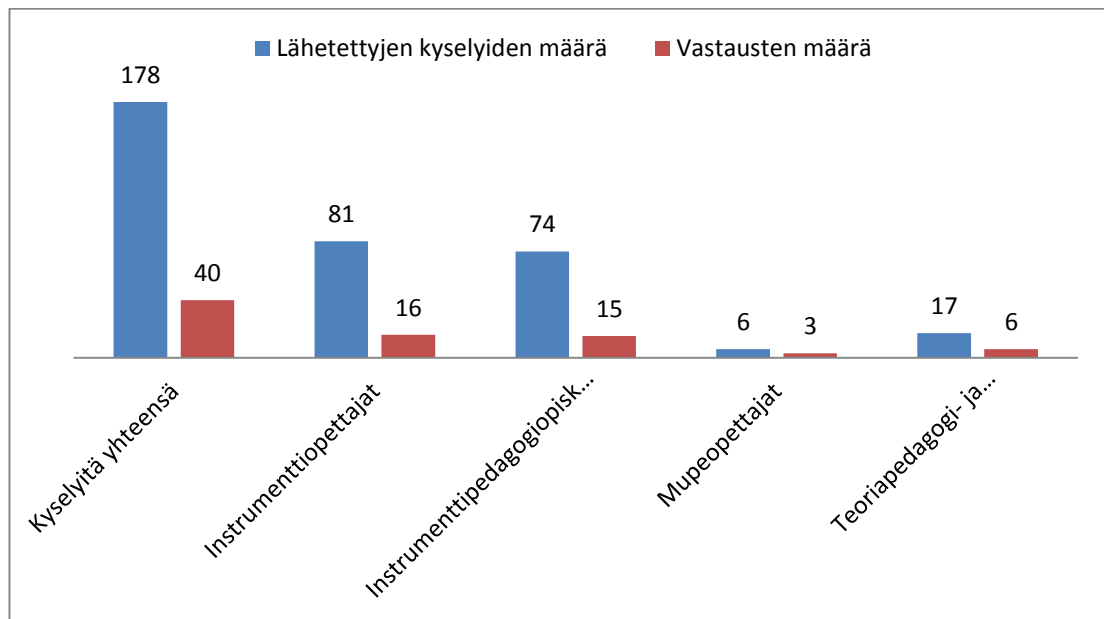
Nykyistä mupe-opetusta koskevat kysymykset painottuivat instrumenttiopettajilla ja instrumenttipedagogiopiskelijoilla heidän käsityksiinsä musiikin perusteiden nykytilanteesta. Tämä osio sisälsi kaksi monivalintakysymystä, joiden vaihtoehdot olivat ”Kyllä”, ”Ei” ja ”En osaa sanoa”. Sopivin vaihtoehto ympyröitiin. Näihin kysymyksiin oli jätetty kirjoitustilaa myös perusteluille. Seuraavat kaksi kysymystä olivat avoimia. Viimeisenä kysymyksenä instrumenttiopettajilla ja instrumenttipedagogiopiskelijoilla oli vielä asenneasteikkotyypinen monivalintatehtävä. (Liitteet 4 & 5.) Tehtävässä käytettiin samaa Likertin asteikkoa kuin kohdassa *Omat teoriaopintosuhteet musiikkiopistossa*.

Mupe-opettajien sekä musiikinteoriapedagogi- ja musiikinohjaajaopiskelijoiden kyselyssä painotettiin heidän toimintaansa omilla oppitunneillaan. Ensimmäinen kohta nykyisistä mupe-opinnoista oli monivalintakysymys, jonka vastausvaihtoehdot olivat ”Kyllä”, ”Ei” ja ”En osaa sanoa”. Vaihtoehtoista ympyröitiin sopivin vaihtoehto. Vaihtoehtojen alla oli kirjoitustilaa perusteluille. Loput neljä kysymystä olivat avoimia. (Liitteet 2 & 3.)

4.3 Tulokset

Jaoin kyselyitä yhteensä 178 kappaletta, joista instrumenttiopettajille 81, instrumenttipedagogiopiskelijoille 74, teoriapedagogi- ja musiikinohjaajaopiskelijoille 17 ja mupe-opettajille 6 kyselyä. Saimme 40 vastausta, joista 16 instrumenttiopettajilta, 15 instrumenttipedagogiopiskelijoilta, 6 teoriapedagogi- ja musiikinohjaajaopiskelijoilta ja 3 mupe-opettajilta. (Taulukko 1.)

TAULUKKO 1. Lähetetyt kyselyt ja vastaukset

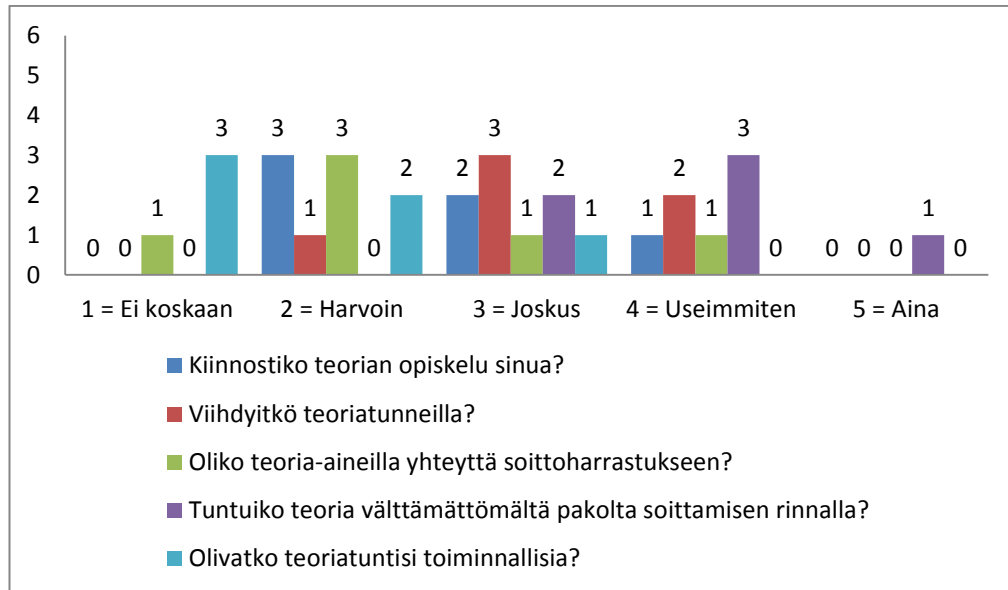

4.3.1 Musiikinteoriapedagogi- ja musiikinohjaajaopiskelijoiden vastaukset

Omat teoriaopintosi musiikkiopistossa

Musiikinteoriapedagogi- ja musiikinohjaajaopiskelijoilta saimme kuusi vastausta. Vaikka he olivat lähteneet opiskelemaan alaa, heistä kolmea teorian opiskelu musiikkiopistossa oli kiinnostanut vain harvoin. Kahta opiskelijaa opiskelu kiinnosti joskus ja vain yhtä useimmiten. Heistä yksi viihtyi teorian tunneilla harvoin, kolme joskus ja kaksi useimmiten. Yhden mielestä teoria-aineilla ei ollut koskaan yhteyttä soittoharrastukseen ja kolmen mielestä harvoin. Yksi opiskelija koki, että yhteyttä soittoharrastukseen löytyi joskus ja yhden mielestä useimmiten. Teoria tuntui välttämättömältä pakolta soittamisen rinnalla yhden opiskelijan mielestä. Näin koki useimmiten myös kolme vastaajaa ja joskus kaksi vastaajaa. Kolmen vastanneen teorian tunnit eivät olleet koskaan toiminnallisia ja kahden harvoin. Yksi vastasi, että tunnit olivat joskus toiminnallisia. (Taulukko 2.)

TAULUKKO 2. Musiikinteoriapedagogi- ja musiikinohjaajaopiskelijoiden omat teoriaopinnot

Nykyinen mupe-opetus

Ensimmäinen kysymys käsitteli sitä, onko teoria-aineiden opetus kehittynyt vastaajan mielestä parempaan suuntaan hänen omista opiskeluaajoistaan. Kaikki kyselyyn vastanneet musiikinteoriapedagogi- ja musiikinohjaajaopiskelijat olivat sitä mieltä, että kehitystä on tapahtunut. Eräs opiskelija piti teorian, säveltapailun ja musiikin historian yhdistämistä musiikin perusteiksi suurena parannuksena, sillä se auttaa oppilaita ymmärtämään yhteyksiä eri osa-alueiden välillä. Näin tunteista tulee monipuolisempia. Toinen opiskelija piti hyvänä, että tunteja viedään toiminnallisempaan suuntaan. Hän huomautti, että tuntien toiminnallisuus riippuu paljon opettajasta.

Kohdassa kaksi kysyttiin, mitä mieltä vastaajat ovat nykyisten mupe-kurssien sisällöstä. Puolet vastaajista piti nykyisiä sisältöjä melko hyvinä. Tätä perusteltiin esimerkiksi sillä, että oppilaita kehoitetaan luomaan itse musiikkia ja teoria-asioita liitetään oman soittimen soittoon. Toinen puoli vastaajista kritisoi nykyistä sisältöä. Suurinta osaa kursseista pidettiin liian kuormittavina. Joillekin alkuopetuksen käyneille oppilaille perustason ensimmäinen kurssi tuntuu puolestaan liian helpolta. Erään opiskelijan mielestä teoriatehtävien sijaan tulisi keskittyä enemmän musiikin hahmottamiseen kuulonvaraisesti. Yksi opiskelija oli sitä mieltä, että kurssien sisällön monipuolistaminen on pääosin hyvä idea, mutta entinen teoriaopintojen rakenne oli selkeämpi.

Kolmannessa kohdassa kysyttiin, miten vastaajat ottavat toiminnallisuuden huomioon omilla oppitunneillaan. Vain yksi opiskelija toteaa ottavansa toiminnallisuuden liian vähän huomioon. Kaikki muut opiskelijat olivat omaksuneet toiminnallisuuden hyvin osaksi oppituntejaan. Eräs vastaaja kertoi omista oppitunneistaan näin:

Pyrin sisällyttämään jokaiseen oppituntiin jonkin verran laulua, soittoa tai leikkejä (esim. body percussion). Mikäli mahdollista, yritän myös käyttää uusien asioiden opettelussa ”tauluopetuksen” lisänä jotain toiminnallista tehtävää (esim. ryhmissä tekemistä).

Neljännessä kysymyksessä pyydettiin ottamaan kantaa ajatukseen, että mupe-opetus kaikkine sisältöineen sisällytettäisiin instrumenttiopetukseen. Kaikki musiikinteoriapedagogi- ja musiikinohjaajaopiskelijat olivat sitä mieltä, että instrumentti- ja mupe-opetus täytyy pitää erillisinä aineina. Kaikki eivät silti tyrmänneet ajatusta siitä, että opetuksessa tehtäisiin enemmän yhteistyötä. Aineiden yhdistäminen kuitenkin laskisi kummankin opetuksen tasoa. Yksi vastaaja kommentoi asiaa näin:

En näe sitä käytännössä toimivana mahdollisuutena. Mielestäni instrumenttiopettajien tulisi kiinnittää oppilaan huomiota myös soittaessa vastaan tuleviin teoreettisiin asioihin ja siihen, miten teoriaa voi käyttää käytännössä hyväkseen. En kuitenkaan usko, että instrumenttiopettajien aika/osaaminen riittäisi koko paketin läpi käymiseen. Opetuksen tasoon saattaisi tulla suuria eroja.

Viidennessä kohdassa kysyttiin, miten uudet opetusvälineet, esimerkiksi dokumenttikamera, iPadit, Internet, ovat vaikuttaneet vastaajan opetustyöhön. Dokumenttikamera nousi esille lähes kaikissa vastauksissa. Se nopeuttaa opettajan työtä esimerkiksi siten, että kaikkea ei tarvitse kirjoittaa uudelleen taululle. Eräs opettaja käyttää paljon tietokoneita tuntien suunnitteluun ja toteuttamiseen. Hän suunnittelee tunnit valmiiksi muistitokulle ja näin materiaali, esimerkiksi musiikkinäytteet, ovat helposti saatavilla. Myös iPadeista on ollut hyötyä oppilaiden motivoinnissa teorian opiskeluun.

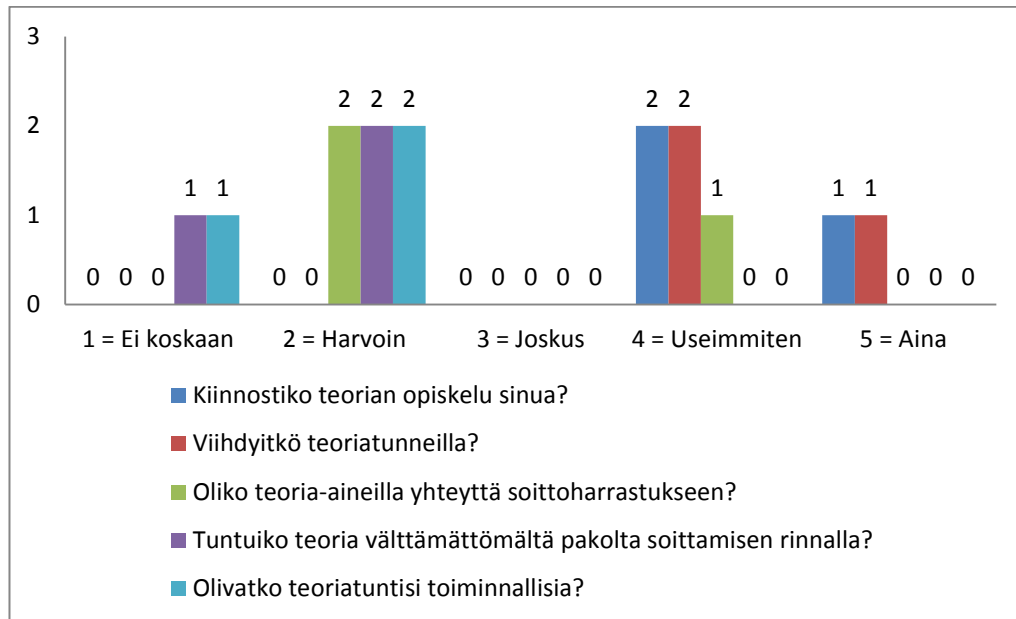
4.3.2 Mupe-opettajien vastaukset

Omat teoriaopintosi musiikkiopistossa

Mupe-opettajilta saimme kolme vastausta. Heistä yhtä teorianopinnot kiinnostivat aina jo musiikkiopistossa, kahta useimmiten. Samoin jakautuivat vastaukset tunneilla viih-

tymisen suhteen. Kahden mielestä teoria-aineilla oli harvoin yhteyttä soittoharrastukseen ja yhden mielestä useimmiten. Yhdelle vastanneista teoria ei tuntunut koskaan välttämättömältä pakolta soittamisen rinnalla ja kahdelle harvoin. Yhden vastanneen teoratunnit eivät olleet koskaan toiminnallisia ja kahden harvoin. (Taulukko 3.)

TAULUKKO 3. Mupe-opettajien omat teoriaopinnot

Nykyinen mupe-opetus

Kaksi vastanneista oli sitä mieltä, että teoria-aineiden opetus on kehittynyt parempaan suuntaan heidän omista opiskeluajoistaan. He perustelivat vastaustaan sillä, että toiminnallisuus on lisääntynyt tunneilla. Tunneilla käytetään liikuntaa, kehorytmejä ja erilaisia soittimia tukemassa sekä elävöittämässä opetusta. Oman soittimen käyttö osana mupe-opetusta koettiin muutoksena parempaan suuntaan. Lisäksi mupe-ryhmissä opetettavaa konserttikäyttötymistä ja esiintymistä pidettiin tärkeänä. Yksi vastanneista koki kysymyksen vaikeaksi eikä osannut ottaa kantaa siihen. Parannusehdotuksena esitettiin, että säveltämisen kautta oppiminen pitäisi ottaa mukaan jo perustasolla.

Mupe-kurssien sisällöstä kaksi oli sitä mieltä, että suoritettavaa on liian paljon. Kurssien sisältö on heidän mielestään liian laaja käytössä olevaan tuntimäärään nähden. Yhden opettajan mielestä ”mupe-kurssien sisältö on monipuolinen ja tutustuttaa oppilaat musiikin eri osa-alueisiin”.

Mupe-opettajat ottavat toiminnallisuuden huomioon oppitunneillaan monin eri keinoin. Eräs opettaja pyrkii saamaan oppilaat työskentelemään yhdessä tai liikkumaan ainakin kerran tunnin aikana esimerkiksi rytmien ja yhteispelien keinoin. Toinen opettaja liittyy opetettavat asiat yleensä lauluihin, joihin tehdään soitinsovitusta, liikuntaa tai body percussion eli kehorytmiä. Kolmas opettaja puolestaan ihmetteli, että ”pitäisikö ottaa ja missä määrin?”. Hänen mielestään kehon käyttö ja soittimet ovat kuitenkin hyviä menetelmiä.

Kaikki mupe-opettajat olivat sitä mieltä, että mupe-opetuksen sisällyttäminen kaikkine sisältöineen instrumenttiopetukseen ei ole hyvä ajatus. Sen uskottaisiin alentavan kummankin opetuksen tasoa, eikä sen nykyisine sisältöineen katsota olevan edes mahdollista. Jos musiikin perusteet sisällytettäisiin instrumenttiopetukseen, opetuksesta häviäisivät kaikki ryhmätoiminnan elementit, kuten yhdessä laulaminen sekä yhteiset soitin- ja liikuntasovituksat. Myös erilaisiin soittimiin tutustuminen jäisi vähemmälle. Yksi opettaja epäili, että soitonopettajat eivät ole valmiita uhraamaan aikaa soittotunneista musiikin teoriaan, säveltapailun tai muun musiikkitiedon opettamiseen. Eräs opettaja totesi: ”Suomessa on ollut toistasataa vuotta opistoissa teoria-asioiden ryhmäopetusta. Mikä on muuttunut niin paljon, ettei sitä kannattaisi enää jatkaa?”

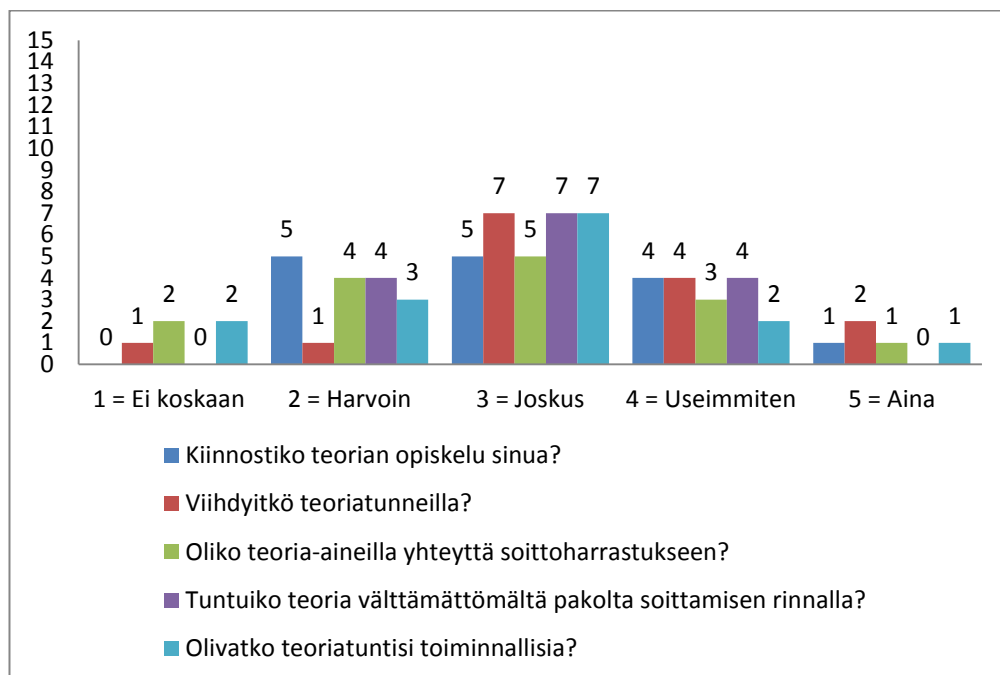
Mupe-opettajat pitivät uusista teknisistä opetusvälineistä tärkeimpinä tietokonetta, dataprojektoria ja dokumenttikameraa. Internetiä käytetään yhä enemmän tietolähteenä kirjallisuuden sijaan nopeutensa ja helppokäyttöisyytensä vuoksi. Dokumenttikamera puolestaan vähentää nuottien ja muiden monisteiden kopioinnin tarvetta. Yksi vähemmän aikaa opettajana toiminut henkilö kertoi tottuneensa siihen, että edellä mainitut laitteet ovat aina saatavilla. Hän mainitsi myös iPadit, joita oppilaat pitävät hänen mukaansa mielenkiintoisina. Eräs alkuopetuksen ryhmien opettaja totesi, että hän on tutustunut laitteiden käyttöön, mutta ei tarvitse niitä opetuksessaan. Hän uskoo, että laitteet antavat mielenkiintoisia mahdollisuuksia vanhempien oppilaiden opetuksessa. Yksi opettaja oli sitä mieltä, että opettajan ja oppilaan henkinen läsnäolo on opetuksessa tärkeintä ja laitteiden käyttö hämärtää tätä. Hän kuitenkin käyttää saatavilla olevia laitteita opetuksessaan tarpeen mukaan.

4.3.3 Instrumenttipedagogiopiskelijoiden vastaukset

Omat teoriaopintosi musiikkiopistossa

Instrumenttiopiskelijoilta saimme 15 vastausta. Heistä viittä teorian opiskelu kiinnosti harvoin, viittä joskus, neljää useimmiten ja yhtä aina. Yksi ei viihtynyt teoriatunneilla koskaan, yksi harvoin, seitsemän joskus, neljä useimmiten ja kaksi aina. Kahden mielestä teoria-aineilla ei ollut koskaan yhteyttä soittoharrastukseen, neljän mielestä harvoin, viiden mielestä joskus, kolmen mielestä useimmiten ja yhden mielestä aina. Teoria tuntui useimmiten välttämättömältä pakolta soittamisen rinnalla neljän mielestä, seitsemän mielestä joskus ja neljän mielestä harvoin. Kahden teoriatunnit eivät olleet koskaan toiminnallisia, kolmen harvoin, seitsemän joskus, kahden useimmiten ja yhden aina. (Taulukko 4.)

TAULUKKO 4. Instrumenttipedagogiopiskelijoiden omat teoriaopinnot

Nykyinen mupe-opetus

Ensimmäisenä kysyimme instrumenttipedagogiopiskelijoilta, onko teoria-aineiden opetus kehittynyt heidän omista opiskeluajoistaan parempaan suuntaan. Yhdeksän vastaajaa oli sitä mieltä, että kehitystä on tapahtunut. Instrumenttipedagogiopiskelijat olivat tyytyväisiä siihen, että oma instrumentti otetaan paremmin huomioon mupe-tunneilla. Toiseksi tärkeäksi teemaksi nousi toiminnallisuuden lisääntyminen. ”Toiminnallisuus lisää

oppilaiden mielenkiintoa teoria-aineita kohtaan. Käytännön harjoitukset auttavat oppilasta ymmärtämään teoria- ja instrumenttiopiskelun yhteyden.” Teorian osa-alueiden yhdistäminen samalle tunnille koettiin positiivisena muutoksena. Instrumenttipedagogiopiskelijat olivat havainneet sen lisäävän opiskelun monipuolisuutta ja käytännölläheisyyttä. Esille tulivat myös vuoden mittaan tehtävät portfoliosuoritukset, jotka korvaavat stressaavat loppukokeet keväällä. Hyvänä pidettiin myös tekniikan käyttöä mupe-tunneilla. Vain yksi vastaaja oli sitä mieltä, että kehitystä ei ole tapahtunut. ”Joskin havaintoni perustuvat vain muutamiin tapauksiin, koen, että oppilaiden teoreettisen osaamisen taso on matalampi, kuin omana musiikkiopistoajanani.” Loput vastaajista eivät osanneet ottaa kantaa kysymykseen. Muutama vastaaja otti esille ajankäytön ja he pohtivat, viekö toiminnallisuus liikaa aikaa mupe-tunneista. ”Ehkä, ehkä ei. Toiminnallisuus teoriatunneilla on sinänsä kai hyvä asia, ainakin tunnit ovat monipuolisia. Toisaalta teoriaopetukseen saattaa kulua melko paljonkin oppilailla aikaa, verrattuna kuitenkin tietomäärään, mitä tunneilla opitaan.”

Toisessa kysymyksessä kysyimme, onko mupe-opetus tarpeellista erillisenä aineena soittotuntien ohella. Vastaajat olivat hyvin yksimielisiä. Kaikki vastanneet olivat sitä mieltä, että teorianopetus on hyvä pitää erillisenä aineena, eikä sitä tule sisällyttää instrumenttiopetukseen. Suurimmaksi ongelmaksi nousi ajankäyttö; soittotunneilla ei ole aikaa käydä teoria-asioita kattavasti. Tiedon uskotaan jäävän rajalliseksi ja vain omaan instrumenttiin kohdistuvaksi, jos teoria opiskeltaisiin soittotunneilla. Instrumenttiopettajien teoreettinen osaaminen on hyvin vaihtelevaa, minkä vuoksi opetus ei olisi tasa-arvoista. Myös ryhmäopetusta pidettiin parempana, kuin pelkkää yksilöopetusta. Yksi vastaaja kommentoi mupe-opetuksen tarpeellisuutta näin:

Soittotunneilla ei olisi ikinä aikaa opiskella kaikkea tarpeellista, eikä olisi edes tarkoituksenmukaista, että opettaja opettaa laajasti teoriaa yhdelle oppilaalle kerrallaan. Parempi opiskella ryhmässä asiaan erikoistuneiden opettajien johdolla. Laaja osaaminen mupe-asioista on mielestäni hyvin tärkeää, vaikkei sitä lapsena ymmärtänyt.

Kolmanneksi kysyimme, mitä musiikin perusteiden sisällyttäminen instrumenttiopetukseen tarkoittaisi tulevan työsi kannalta. Lähes kaikissa vastauksissa otettiin esille se, että soittotunnin aika pitäisi olla pidempi ja soiton osuutta jouduttaisiin vähentämään. Myös moni vastaajista kaipaisi lisäkoulutusta pystyäkseen opettamaan kaikki teoria-asiat. Teoriaopetuksen sisällyttäminen lisäisi instrumenttiopettajien työn määrää ja myös tuntuunitteluun kuluisi huomattavasti enemmän aikaa. Musiikin perusteiden sisällyttä-

misen instrumenttiopetukseen pelättäisiin vievän mielekkyyden soittotunneista sekä opettajan että oppilaan kannalta. Näin kaksi instrumenttipedagogiopiskelijaa ajattelivat asiasta:

Pitäisi suunnitella tuntiaan tarkasti, jotta ehtis käydä kaikkia osa-alueita, eli opettajalla on tosi iso vastuu. Se poistais sosiaalisen aspektin soittopuolista esim. pianisteilla. Riski ”hajontaan” on myös suuri, jotkut oppivat hyvin teoriaa ja toiset ei ollenkaan, riippuen soitonopettajasta ja hänen kiinnostuksesta teoriaa kohtaan.

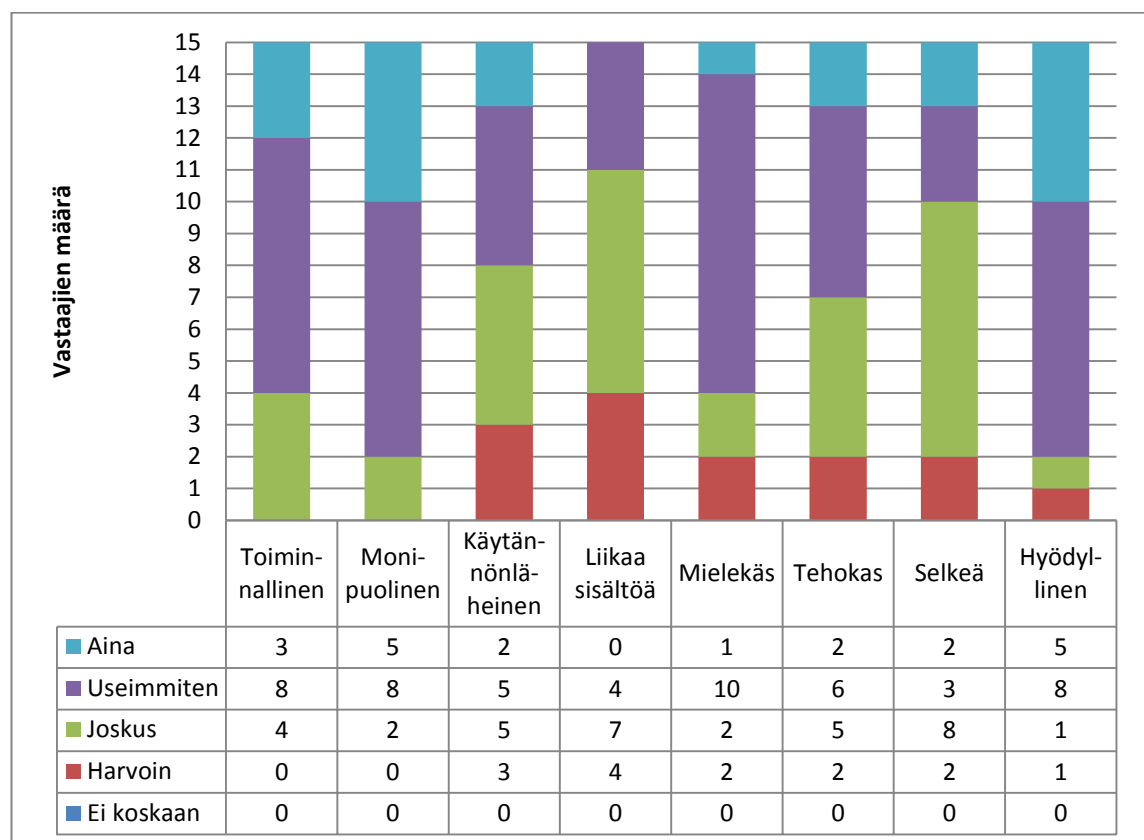
Lopettaisin työni. Normisoittotunti viikossa on 45 min. Siitä ainakin 1/3 pitäisi käyttää teorianopetukseen ja silti tulisi esim. vuoden aikana vain pintaraapaisu käytyä. Asiat kyllä voisi olla helpompi linkittää käytäntöön soittotuntitilanteessa, mutta muuten järjestely olisi liian tehoton. Mieluummin kehitetään mupe-opetusta vielä käytännönläheisempään suuntaan!

Neljänneksi halusimme instrumenttipedagogiopiskelijoiden kertovan, mitä asioita heidän mielestään mupe-kursseilla pitäisi oppia musiikkiopistotasoon mennessä. Monen vastaajan ehdotukset perustuivat perustason sisältövaatimuksiin. Tämä saattaa johtua siitä, että instrumenttipedagogiopiskelijoiden omasta opiskeluajasta on niin vähän aikaa, että perustason sisältövaatimukset ovat heillä melko hyvin muistissa. Musiikkiopistotasoon mennessä opittavista asioista pidettiin tärkeimpinä perusasioita, kuten nuotinlukutaito, sävellajit, musiikin eri aikakausien tunteminen, keskeinen musiikkisanasto sekä rytminen, melodian ja harmonian hahmottaminen. Monet vastaajista toivoivat, että opetetttavat asiat linkitetään omaan soittimeen, mutta myös muihin soittimiin tutustumista pidettiin tärkeänä. Musiikkiopistotasoon mennessä oppilaan odotetaan kykenevän myös itsenäiseen harjoitteluun.

Viidennessä kysymyksessä kysimme, millainen käsitys vastaajalla on nykypäivän mupe-opetuksesta seuraavien termien avulla: Toiminnallinen, monipuolinen, käytännönläheinen, liikaa sisältöä, mielekäs, tehokas, selkeä, hyödyllinen. Instrumenttipedagogiopiskelijoista kolme vastasi, että tunnit ovat aina toiminnallisia. Kahdeksan ajatteli niiden olevan useimmiten toiminnallisia ja neljän mielestä toiminnallisuutta on tunneilla joskus. Viiden mielestä tunnit ovat monipuolisia aina, kahdeksan mielestä useimmiten ja kahden mielestä joskus. Kolme epäili, että tunnit ovat vain harvoin käytännönläheisiä, viiden mielestä joskus, viiden mielestä useimmiten ja kahden mielestä aina. Neljän vastaajan mielestä kursseissa on sisältöä useimmiten liikaa, seitsemän mielestä sisältöä on joskus liikaa ja neljän mielestä harvoin. Yksi vastasi, että opetus on aina mielekästä

ja kymmenen mielestä useimmiten. Kahden mielestä opetus on mielekästä joskus ja kahden mielestä harvoin. Kaksi vastaajista oli sitä mieltä, että opetus on aina tehokasta, kuuden mielestä useimmiten, viiden mielestä joskus ja kahden mielestä harvoin. Kahden vastaajan mielestä opetus on selkeää, kolmen mielestä useimmiten, kahdeksan mielestä joskus ja kahden mielestä harvoin. Viisi uskoi opetuksen olevan aina hyödyllistä, kahdeksan mielestä useimmiten, yhden mielestä joskus ja yhden mielestä harvoin. (Taulukko 5.)

TAULUKKO 5. Instrumenttipedagogiopiskelijoiden mielikuva nykypäivän mupe-opetuksesta

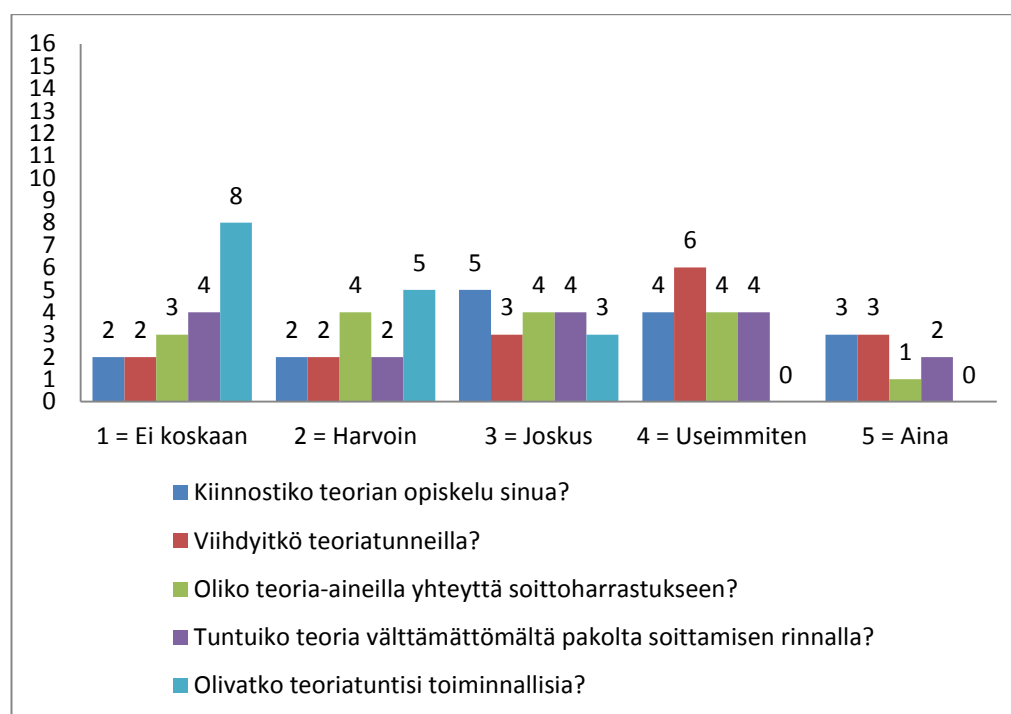
4.3.4 Instrumenttiopettajien vastaukset

Omat teoriaopintosi musiikkiopistossa

Instrumenttiopettajilta saimme 16 vastausta. Kahta opettajaa teorian opiskelu musiikkiopistossa ei kiinnostanut koskaan, kahta harvoin, viittä joskus, neljää useimmiten ja kolme aina. Heistä kaksi ei viihtynyt koskaan teoriatunneilla, kaksi harvoin, kolme joskus, kuusi useimmiten ja kolme aina. Kolmen opettajan mielestä teoria-aineilla ei

ollut yhteyttä soittoharrastukseen ja neljän mielestä harvoin. Neljä huomasi yhteyttä joskus, neljä useimmiten ja yksi aina. Teoria tuntui välttämättömältä pakolta soittamisen rinnalla aina kahden opettajan mielestä ja useimmiten neljän mielestä. Neljä opettajaa koki näin joskus, kaksi harvoin ja neljä opettajaa ei koskaan. Teoriatunnit eivät olleet kahdeksan mielestä koskaan toiminnallisia ja harvoin viiden mielestä. Vain kolme instrumenttiopettajaa koki tunnit joskus toiminnallisiksi. (Taulukko 6.)

TAULUKKO 6. Instrumenttiopettajien omat teoriaopinnot

Nykyinen mupe-opetus

Puolet, eli kahdeksan, instrumenttiopettajista oli sitä mieltä, että teoria-aineiden opetus on kehittynyt heidän omista opiskeluajoistaan. Vastauksissa painotettiin sitä, että tunneilla viihdytään paremmin. ”Lapset eivät silti muista oppimiaan asioita paremmin kuin ennenkään, mutta heillä on kivempaa.” Oppilaslähtöisyys ja toiminnallisuus koettiin merkittäväksi parannukseksi. Tuntien monipuolisuus ja asioiden linkitys omaan soitteeseen ovat instrumenttiopettajien mielestä positiivisia asioita. Kolmen vastaajan mielestä kehitystä ei ole tapahtunut. Nämä opettajat olivat sitä mieltä, että mupe-tunneilla oppilaat eivät ole omaksuneet soitto-tunneilla tarvittavia teoria-asioita. ”Soittotunnit ja mupe eivät kohtaa.” Perusteluista voi havaita myös sen, että opettajilla saattaa olla liiallisia odotuksia oppilaiden edistymisestä mupessa. ”Kun soitto-tunnilla kysyn eivät ymmärrä esim. sävellajeista mitään vuodenkaan teoriaopiskelun jälkeen.” Viisi vastaajaa ei osan-

nut sanoa, onko kehitystä tapahtunut. Vastauksista voi huomata, että useat instrumenttiopettajat eivät tiedä, millaista mupe-opetus on nykypäivänä. ”Itselläni on hyvin vähän kosketuspintaa MUPE:en. Oppilaiden oppimat asiat ovat tuloksiltaan varsin kirjavia, esim. rytmien luku ja toteuttaminen omassa soitossa sujuu hyvin harvoin.”

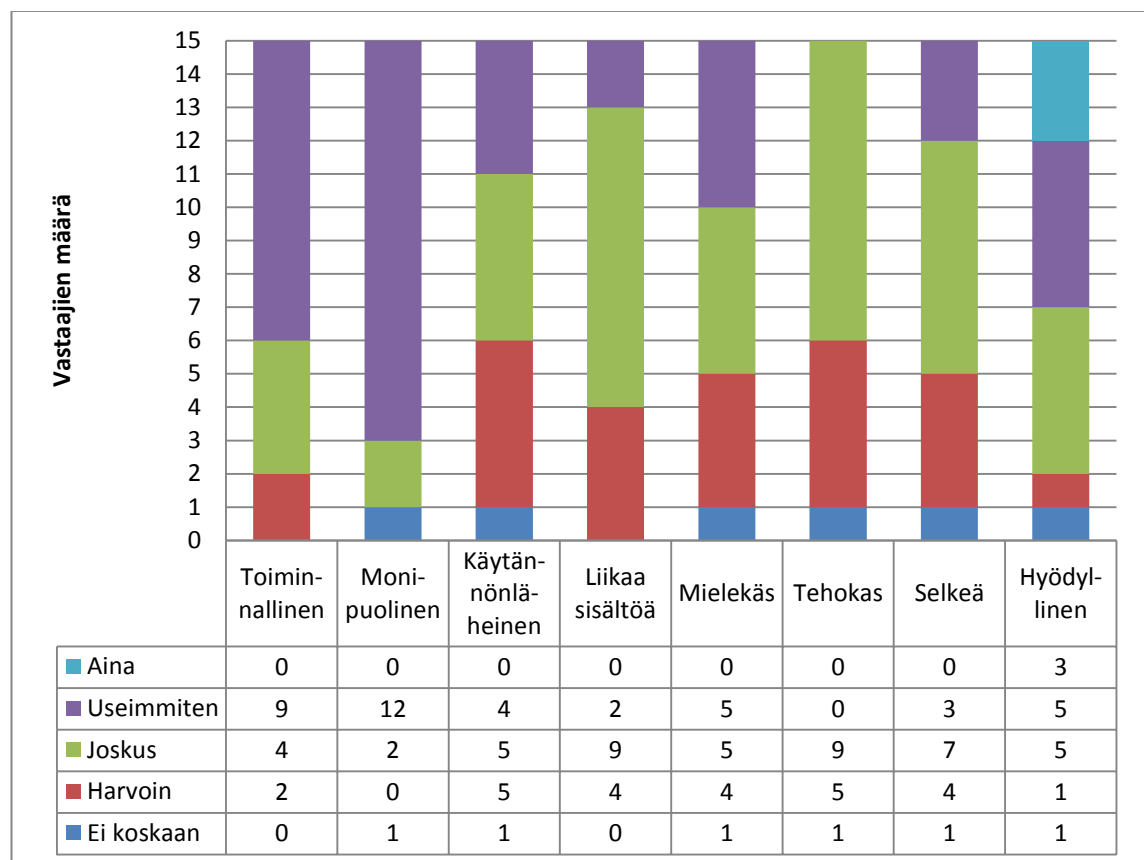
Instrumenttiopettajista 13 oli sitä mieltä, että mupe-opetus on tarpeellista erillisenä aineena soittotuntien ohella. Myös instrumenttiopettajien kohdalla tärkeimmäksi perusteluksi nousi soittotuntien rajallinen aika ja musiikin perusteiden laaja sisältö. ”Omilla soittotunneilla ei ole aikaa käydä kaikkea teoria-asioita läpi. Samoin säveltapailu ym. on erittäin hyödyllinen taito, ja soittotunneilla näitä asioita harvoin ehtisi erikseen treenata.” Kaksi vastaajaa oli sitä mieltä, että mupea ei tarvita erillisenä aineena. Toinen perustelee näkemystään sillä, että ”sitä on liikaa ja liian aikaisin” ja toisen mielestä ”oppi- laat eivät ole omaksuneet soittamisessa tarvittavia teoria-asioita mupessa, vaan kaikki mennään läpi soittotunneilla”. Yksi ei ottanut kantaa kysymykseen.

Musiikin perusteiden sisällyttäminen instrumenttiopetukseen tarkoittaisi suurimman osan mielestä ”työn lisääntymistä, soittotunteja täytyisi mahdollisesti pidentää, lisäkoulutusta teoria-aineiden opetukseen”. Eräs vastaaja kiteytti ajatuksensa sanaan ”turhalta”, kun taas toisen vastaajan mielestä musiikin perusteiden sisällyttäminen instrumenttiopetukseen ”ei vaikuta!”. Kaksi vastanneista oli sitä mieltä, että vaikka aikaa teoria-asioiden opetukseen soittotunneilla kuluisi enemmän ja työmäärä lisääntyisi, olisi oppilaiden helpompi hahmottaa soiton ja teorian välinen yhteys. Suurin osa oli kuitenkin sitä mieltä, että ajatus ei ole toimiva. ”Valtavasti lisää työtä. Esim. eri aikakaudet ja tyyli- suunnat yms. vievät turhaa aikaa instrumentin opiskelulta. Hyvä, että mm. nämä asiat opetellaan erillään.”

Noin puolella vastanneista opettajista oli realistinen kuva siitä, mitä mupessa opiskellaan perustasolla. ”Riittävän sujuva nuotinlukutaito, musiikin osa-alueiden esittely & hahmottaminen, harmonian alkeet, tarpeeksi sujuva musiikin kirjoitustaito, ”yleissivistys” musiikista (ts. sen alkeet).” Muutamien opettajien mielestä perustasoon mennessä tulisi osata jo sellaisia asioita, jotka opetetaan vasta musiikkiopistotasolla, kuten väli- dominantit, modulaatiot ja hajasävelet. Kaikilla opettajilla ei kuitenkaan ollut suuria odotuksia. Erään opettajan mielestä perustason aikana tulisi oppia ”esim. sävellajit”. Toisaalta käsitys mupe-tunneilla käytävistä asioista saattaa olla kapeakatseinen. Yhden opettajan mielestä tärkeitä ovat vain ”omaan soittimeen liittyvät perusasiat.”

Yksi vastanneista instrumenttiopettajista ei ollut vastannut tähän kysymykseen, joten saimme vastauksia 15. Yhdeksän heistä vastasi, että tunnit ovat useimmiten toiminnallisia, neljän mielestä joskus ja kahden mielestä harvoin. Kahdentoista opettajan mielestä tunnit ovat useimmiten monipuolisia, kahden mielestä joskus ja yhden mielestä ei koskaan. Neljä uskoi tuntien olevan useimmiten käytännönläheisiä, viiden mielestä joskus, viiden mielestä harvoin ja yhden mielestä ei koskaan. Liikaa sisältöä on useimmiten kahden mielestä, joskus yhdeksän mielestä ja harvoin neljän mielestä. Tunnit ovat mielekkäitä useimmiten viiden mielestä, joskus viiden mielestä, harvoin neljän mielestä ja ei koskaan yhden mielestä. Instrumenttiopettajien mielestä tunnit ovat tehokkaita joskus yhdeksän mielestä, harvoin viiden mielestä ja ei koskaan yhden mielestä. Kolmen mielestä tunnit ovat useimmiten selkeitä, seitsemän mielestä joskus, neljän mielestä harvoin ja yhden mielestä ei koskaan. Kolme opettajaa oli sitä mieltä, että tunnit ovat aina hyödyllisiä, viiden mielestä useimmiten, viiden mielestä joskus, yhden mielestä harvoin ja yhden mielestä ei koskaan. (Taulukko 7.)

TAULUKKO 7. Instrumenttiopettajien mielikuva nykypäivän mupe-opetuksesta

5 POHDINTA

Opinnäytetyömme teoreettinen tausta, *Yleisten aineiden opetuksen kehitys Tampereen konservatoriossa ja Teknologian vaikutus musiikin perusteiden opetukseen*, todistaa sen, että kehitystä yleisten aineiden opetuksessa on tapahtunut. Kyselymme tuloksista voi huomata, että kehitys koetaan henkilöstä ja hänen taustoistaan riippuen monin eri tavoin. Jotkut kokevat, että kehitystä on tapahtunut positiiviseen suuntaan, toiset pitävät muutoksia negatiivisina. Jotkut eivät edes koe kehitystä tapahtuneen.

Itse koemme, että positiivisimpia muutoksia musiikin perusteiden opetuksessa ovat oppilaslähtöisyys, toiminnallisuus, monipuolisemmat opetusvälineet ja laitteiden käyttöönotto. Nämä asiat tekevät oppimisesta mielekkäämpää ja käytännönläheisempää. Negatiivisempaa muutoksena koemme sen, että kun mupe-järjestelmässä kaikkia yleisten aineiden osa-alueita opiskellaan samalla tunnilla, saattaa jokin osa-alue jäädä vähemmälle huomiolle. Myös opettajan oma kiinnostus saattaa vaikuttaa siihen, mitä osa-alueita hän painottaa. Musiikin perusteiden opistotason opetus on 2004 vuoden opetussuunnitelman myötä supistunut kolmeen vuoteen, kun vielä vuoden 1996 opetussuunnitelmassa opistotason opiskeluun oli varattu neljä vuotta. Tämä vaikuttaa esimerkiksi siihen, että harmoniaopin opiskeluun ei ole enää aikaa paneutua niin syvällisesti kuin oli erillisellä harmoniaopin kurssilla.

Kyselyllämme halusimme selvittää, miten nykyiset ja tulevat opettajat kokevat musiikin perusteiden kehityksen Tampereen konservatoriossa. Jaoimme kyselyitä yhteensä 178 kappaletta ja saimme vastauksia yhteensä 40 kappaletta. Kyselymme vastausprosentti oli vain noin 22,5 %. Vastausprosentti on niin alhainen, että vastauksista ei voi tehdä luotettavaa johtopäätöstä. Vastaamattomuus aiheuttaa harhaa tuloksiin ja siksi pyrimme minimoimaan vastauskadon erilaisin tavoin. Keinoja kadon välttämiseksi olivat vastaajalle osoitettu saatekirje, helposti täytettävä ja palautettava kyselylomake, vastausajan pidentäminen ja kyselyn uudelleen toimittaminen osalle vastaajista. Tunnumme suuren osan henkilöistä, jolle kysely jaettiin, joten odotimme suurempaa vastausprosenttia. Muistutimme myös osaa heistä henkilökohtaisesti kyselyn palauttamisesta. Mahdollisia syitä alhaiseen vastausprosenttiin saattoivat olla esimerkiksi musiikinopettajien ja -opiskelijoiden kiireisyys, vähäinen kiinnostus aiheeseen tai se, että ei haluttu tai osattu ottaa kantaa aiheeseen.

Alhaisesta vastausprosentista huolimatta saimme paljon hyödyllistä tietoa musiikkipedagogiopiskelijoiden ja konservatorion opettajien vastauksien avulla. Kaikki vastaajat ottivat kantaa samoihin viiteen kysymykseen heidän omista teoriaopinnoistaan musiikkiopistossa. Ennakko-odotuksemme pitivät melko hyvin paikkaansa. Suurin osa oli kiinnostunut teoriaopinnoista musiikkiopistossa harvoin tai joskus. Teoria-aineilla ei useimmiten koettu olevan yhteyttä soittoharrastukseen, jonka vuoksi teoria tuntui välttämättömältä pakolta soittoharrastuksen rinnalla. Tunnit olivat harvoin toiminnallisia ja se todennäköisesti vaikutti myös tunnilla viihtymiseen. Positiivisin kuva omista musiikkiopistoaikaisista teoriaopinnoistaan on jäänyt mupe-opettajille.

Nykyistä mupe-opetusta käsittelevässä osiossa halusimme selvittää, onko vastaajien käsitys teoria-aineiden opetuksesta muuttunut heidän omien musiikkiopistoaikojensa jälkeen. 24 eli yli puolet vastanneista oli sitä mieltä, että kehitystä on tapahtunut parempaan suuntaan. Kolme instrumenttiopettajaa ja yksi instrumenttipedagogiopiskelija olivat sitä mieltä, että kehitystä ei ole tapahtunut. Yllättävän moni, 12 henkilöä, ei osannut ottaa kantaa kysymykseen. Tämä saattaa kertoa siitä, että vastaajilla ei ole tarpeeksi tietoa nykypäivän mupe-opetuksesta.

Halusimme selvittää myös, kuinka tärkeänä pidetään musiikin perusteiden opetusta erillisenä aineena. Vastaajat olivat hyvin yksimielisiä siitä, että musiikin perusteiden opetus kannattaa säilyttää ryhmäopetuksena, erillään instrumenttiopetuksesta. Musiikin perusteiden ja instrumenttiopetuksen yhteyttä toisiinsa halutaan kuitenkin korostaa. Vaikka sekä instrumenttiopettajat että instrumenttipedagogiopiskelijat olivat sitä mieltä, että ratkaisu ei onnistuisi käytännössä, syyt tähän olivat kuitenkin kummallakin vastaajaryhmällä hyvin erilaisia. Instrumenttiopettajilla suurin syy oli liian lyhyt tuntiaika. Pedagogiopiskelijat puolestaan epäilivät omia valmiuksiaan musiikin perusteiden opettamisessa, ja moni arveli tarvitsevansa lisäkoulutusta kaikkien musiikin perusteiden sisältöjen opettamiseen.

Huomasimme, että instrumenttiopettajien käsitys nykypäivän mupe-opetuksesta ja sen sisällöstä on varsin kirjava. Joillakin opettajilla on melko selkeä kuva mupen sisällöistä, mutta osalla opettajista ei tunnu olevan käsitystä siitä, mitä mupe-tunneilla tehdään. Instrumenttiopettajien mielestä mupe-tunnit ovat tehokkaita joskus yhdeksän mielestä, harvoin viiden mielestä ja ei koskaan yhden mielestä. Meitä jäi mietityttämään, miksi yhdenkään instrumenttiopettajan mielestä mupe-tunnit eivät ole tehokkaita edes useim-

miten. Arvelemme, että tietämättömyys tai vääristynyt kuva mupe-kurssien sisällöistä on varmasti suurin syy siihen, miksi instrumenttiopettajat kokevat mupe-opetuksen tehottomaksi. Instrumenttiopettajat perustavat havaintonsa luultavasti omien oppilaidensa osoittamaan tietämykseen soittotunneilla. He eivät ole nähneet omin silmin, millaista mupe-opetus on. Mupe-opettajat pyrkivät varmasti suunnittelemaan mahdollisimman tehokkaita oppitunteja, mutta se ei yksinään riitä takaamaan hyviä oppimistuloksia. Niihin vaikuttaa suuresti esimerkiksi oppilaan motivaatio.

Mupe-opettajien ja instrumenttiopettajien välistä kommunikaatioita tulisi lisätä, jotta välttyttäisiin väärinymmärryksiltä ja saataisiin vahvistettua yhteyttä musiikin perusteiden ja instrumenttiopetuksen välillä. Molemmat osapuolet hyötyisivät siitä, että tietäisivät paremmin, mitä tunneilla tehdään ja millaisia odotuksia opettajilla on. Kehittämisehdotuksena esitämme, että instrumenttiopettajilla olisi mahdollisuus tutustua paremmin mupe-tunteihin ja kurssien sisältöihin esimerkiksi vierailemalla oppitunneilla. Uskomme, että heidän käsityksensä nykypäivän mupe-opetuksesta saattaisi muuttua. Myös mupe-opettajien olisi hyvä kuulla instrumenttiopettajien ajatuksia musiikin perusteisiin liittyen ja kehittää toimintaansa sen pohjalta.

LÄHTEET

Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. 7., uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kalliala, E. 2002. Verkko-opettamisen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Koppinen, M. 2001. Tampereen konservatorio 1931–2001. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kopra, M. 2012. Musiikin perusteet 1. Neljäs painos. Helsinki: Classicus Oy.

Kopra, M. 2011. Musiikin perusteet 2. Toinen painos. Helsinki: Classicus Oy.

Kopra, M. 2013. Musiikin perusteet 3. Kolmas painos. Helsinki: Classicus Oy.

Kopra, M. 2010. Musiikin perusteet 4. Ensimmäinen painos. Helsinki: Classicus Oy.

Musiikkiopiston yleisten aineiden voimassa olevat nimikkeet ja opintojaksojen laajuudet. Tampereen konservatorio. 2000. Yliopettaja, apulaisrehtori Timo Salo.

Ojala, J. 2006. Mitä musiikkikasvatusteknologia on? Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M. & Parkkila, O. (toim.) 2006. Musiikkikasvatusteknologia. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Opetushallitus. 2002. Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. Luettu 14.9.2013.
http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/taiteen_perusopetus

Ruippo, M. 2006. Videoneuvottelu. Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M. & Parkkila, O. (toim.) 2006. Musiikkikasvatusteknologia. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Ruippo, M. & Salavuo, M. 2006. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntävän musiikinopetuksen toteuttaminen. Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M. & Parkkila, O. (toim.) 2006. Musiikkikasvatusteknologia. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Suomen musiikkioppilaitosten liitto. MUPE-työryhmä. 2013. Musiikin perusteiden sisällöt ja suoritusohjeet 2013. Luettu 25.8.2013.
http://www.musicedu.fi/easydata/customers/musop/files/ajankohtaista/mupe_2013.pdf

Taiteen perusopetuksen musiikin ja tanssin laajan oppimäärän opetussuunnitelma. 2004. Tampereen konservatorio.

Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelma. 2010. Tampereen konservatorio.

Tampereen konservatorion opetussuunnitelma. 1996. Tampereen konservatorio.

Unkari-Virtanen, L. 2006. Musiikkikasvatusteknologia ja käytäntö – välineitä ja taitoa. Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M. & Parkkila, O. (toim.) 2006. Musiikkikasvatusteknologia. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Hei,

Teemme opinnäytetyötä musiikin perusteiden eli mupe-opetuksen kehityksestä. Ajatus opinnäytetyön aiheesta on syntynyt ammattikorkeakouluopintojemme aikana saadessamme huomata, kuinka paljon kehitystä teoria-aineiden opetuksessa on tapahtunut verrattuna omiin musiikkiopisto-opintoihimme 2000-luvun alussa.

Muutoksen voi huomata jo aineiden nimityksessä. Nykyään puhutaan musiikin perusteista ja teoria-nimityksestä on haluttu luopua. Musiikin perusteet sisältävät kaikki ne aineet, joita aiemmin opetettiin itsenäisinä kokonaisuuksina: teoria, säveltapailu, analyysi, harmoniaoppi ja yleinen musiikkitieto. Yksi tärkeimmistä muutoksista on ollut toiminnallisuuden lisääminen oppitunneilla. Toiminnallisuudella on tarkoitus tehdä tunneista mielekkäämpiä ja käytännönläheisempiä oppilaiden kannalta. Tunnit sisältävät paljon esim. soittoa, laulua ja muuta ryhmätyöskentelyä.

Haluamme opinnäytetyöhöemme sekä teorian- että instrumenttiopettajien sekä musiikkipedagogiopiskelijoiden näkemyksen musiikin perusteiden opetuksesta. Pyydämme, että vastaatte oheiseen kyselyyn 12.12.2012 mennessä. Palautuslaatikko löytyy konservatorion aulasta vahtimestarin kopin läheisyydestä. Lomakkeeseen vastataan nimettömästi.

Ystävällisin terveisin musiikinteoriapedagogiopiskelijat,

Katja Jokinen

Suvi Viertola

katja.jokinen@cult.tamk.fi

suvi.viertola@cult.tamk.fi

Liite 2. Kysely musiikinteoriapedagogi- ja ohjaajaopiskelijoille

1 (2)

KYSELY MUSIIKINTEORIAPEDAGOGI- JA MUSIIKINOHJAAJAOPISKELIJOILLE

OMAT TEORIAOPINTOSI MUSIIKKIOPISTOSSA

Ympyröi sopivin vaihtoehto.

1 = Ei koskaan, 2 = harvoin, 3 = joskus, 4 = useimmiten, 5 = aina.

1. Kiinnostiko teorian opiskelu sinua?	1	2	3	4	5
2. Viihdyitkö teorialunneilla?	1	2	3	4	5
3. Oliko teoria-aineilla yhteyttä soittoharrastukseen?	1	2	3	4	5
4. Tuntuiko teoria välttämättömältä pakolta soittamisen rinnalla?	1	2	3	4	5
5. Olivatko teorialunneillasi toiminnallisia?	1	2	3	4	5

NYKYINEN MUPE-OPETUS

1. Onko teoria-aineiden opetus mielestäsi kehittynyt omista opiskeluaikojstasi parempaan suuntaan? Perustele.

Kyllä   Ei   En osaa sanoa

---

2. Mitä mieltä olet nykyisten mupe-kurssien sisällöstä?

(jatkuu)

---

3. Miten otat toiminnallisuuden huomioon omilla oppitunneillasi?

---

4. Mitä mieltä olet ajatuksesta, että mupe-opetus kaikkine sisältöineen sisällytettäisiin instrumenttiopetukseen?

---

5. Miten uudet opetusvälineet (esim. dokumenttikamera, i-padit, Internet) ovat vaikuttaneet omaan opetukseesi?

Liite 3. Kysely mupeopettajille

1 (2)

KYSELY MUPEOPETTAJILLE

OMAT TEORIAOPINTOSI MUSIIKKIOPISTOSSA

Ympyröi sopivin vaihtoehto.

1 = Ei koskaan, 2 = harvoin, 3 = joskus, 4 = useimmiten, 5 = aina.

1. Kiinnostiko teorian opiskelu sinua?	1	2	3	4	5
2. Viihdyitkö teorialunneilla?	1	2	3	4	5
3. Oliko teoria-aineilla yhteyttä soittoharrastukseen?	1	2	3	4	5
4. Tuntuiko teoria välttämättömältä pakolta soittamisen rinnalla?	1	2	3	4	5
5. Olivatko teorialunneillasi toiminnallisia?	1	2	3	4	5

NYKYINEN MUPE-OPETUS

1. Onko teoria-aineiden opetus mielestäsi kehittynyt omista opiskeluajoistasi parempaan suuntaan? Perustele.

Kyllä   Ei   En osaa sanoa

---

2. Mitä mieltä olet nykyisten mupe-kurssien sisällöstä?

(jatkuu)

---

3. Miten otat toiminnallisuuden huomioon omilla oppitunneillasi?

---

4. Mitä mieltä olet ajatuksesta, että mupe-opetus kaikkine sisältöineen sisällytettäisiin instrumenttiopetukseen?

---

5. Miten uudet opetusvälineet (esim. dokumenttikamera, i-padit, Internet) ovat vaikuttaneet omaan opetukseesi?

Liite 4. Kysely instrumenttipedagogiopiskelijoille

1 (2)

KYSELY INSTRUMENTTIPEDAGOGIOPISKELIJOILLE

OMAT TEORIAOPINTOSI MUSIIKKIOPISTOSSA

Ympyröi sopivin vaihtoehto.

1 = Ei koskaan, 2 = harvoin, 3 = joskus, 4 = useimmiten, 5 = aina.

1. Kiinnostiko teorian opiskelu sinua?	1	2	3	4	5
2. Viihdytkö teoriatunneilla?	1	2	3	4	5
3. Oliko teoria-aineilla yhteyttä soittoharrastukseen?	1	2	3	4	5
4. Tuntuiko teoria välttämättömältä pakolta soittamisen rinnalla?	1	2	3	4	5
5. Olivatko teoriatuntisi toiminnallisia (esim. soittoa, laulua ja muuta ryhmätyöskentelyä)?	1	2	3	4	5

NYKYINEN MUPE-OPETUS

1. Onko teoria-aineiden opetus mielestäsi kehittynyt omista opiskeluajoistasi parempaan suuntaan? Perustele.

Kyllä   Ei   En osaa sanoa

---

2. Onko mupe-opetus tarpeellista erillisenä aineena soittotuntien ohella? Perustele.

Kyllä   Ei   En osaa sanoa

(jatkuu)

3. Miten musiikin perusteiden sisällyttäminen instrumenttiopetukseen tarkoittaisi tulevan työsi kannalta?

---

4. Mitä asioita mupe-kursseilla pitäisi oppia musiikkiopistotasoon mennessä?

---

5. Mikä mielikuva sinulla on nykypäivän mupe-opetuksesta? Ympyröi sopivin vaihtoehto.
1 = Ei koskaan, 2 = harvoin, 3 = joskus, 4 = useimmiten, 5 = aina.

Toiminnallinen	1	2	3	4	5
Monipuolinen	1	2	3	4	5
Käytännönläheinen	1	2	3	4	5
Liikaa sisältöä	1	2	3	4	5
Mielekäs	1	2	3	4	5
Tehokas	1	2	3	4	5
Selkeä	1	2	3	4	5
Hyödyllinen	1	2	3	4	5

Liite 5. Kysely instrumenttiopettajille

1 (2)

KYSELY INSTRUMENTTIOPETTAJILLE

OMAT TEORIAOPINTOSI MUSIIKKIOPISTOSSA

Ympyröi sopivin vaihtoehto.

1 = Ei koskaan, 2 = harvoin, 3 = joskus, 4 = useimmiten, 5 = aina.

1. Kiinnostiko teorian opiskelu sinua?	1	2	3	4	5
2. Viihdytkö teorialunneilla?	1	2	3	4	5
3. Oliko teoria-aineilla yhteyttä soittoharrastukseen?	1	2	3	4	5
4. Tuntuiko teoria välttämättömältä pakolta soittamisen rinnalla?	1	2	3	4	5
5. Olivatko teorialunntisi toiminnallisia (esim. soittoa, laulua ja muuta ryhmätyöskentelyä)?	1	2	3	4	5

NYKYINEN MUPE-OPETUS

1. Onko teoria-aineiden opetus mielestäsi kehittynyt omista opiskeluaajoistasi parempaan suuntaan? Perustele.

Kyllä   Ei   En osaa sanoa

---

2. Onko mupe-opetus tarpeellista erillisenä aineena soittotuntien ohella? Perustele.

Kyllä   Ei   En osaa sanoa

(jatkuu)

3. Miten musiikin perusteiden sisällyttäminen instrumenttiopetukseen tarkoittaisi oman työsi kannalta?

---

4. Mitä asioita mupe-kursseilla pitäisi oppia musiikkiopistotasoon mennessä?

---

5. Mikä mielikuva sinulla on nykypäivän mupe-opetuksesta? Ympyröi sopivin vaihtoehto.
1 = Ei koskaan, 2 = harvoin, 3 = joskus, 4 = useimmiten, 5 = aina.

Toiminnallinen	1	2	3	4	5
Monipuolinen	1	2	3	4	5
Käytännönläheinen	1	2	3	4	5
Liikaa sisältöä	1	2	3	4	5
Mielekäs	1	2	3	4	5
Tehokas	1	2	3	4	5
Selkeä	1	2	3	4	5
Hyödyllinen	1	2	3	4	5